

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Eva Pospíšilová

Veřejné vysoké školy

–

vybrané otázky

Diplomová práce

Olomouc 2009

PROHLÁŠENÍ

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Veřejné vysoké školy – vybrané otázky vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Olomouci, dne

.....

Pospíšilová Eva

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala paní JUDr. Monice Horákové, Ph. D., za její odborné vedení, cenné připomínky a rady, které mi během zpracovávání diplomové práce poskytla.

OBSAH

Úvod	6
1 Vzdělávací soustava v ČR	8
2 Vysoké školy	14
2.1 Charakteristika vysokých škol	14
2.2 Právní úprava vysokého školství	15
2.2.1 Právo na vzdělání	15
2.2.2 Česká právní úprava	17
2.2.3 Mezinárodní právní úprava a změny související se vstupem ČR do EU.....	19
2.3 Jednotlivé typy vysokých škol.....	22
2.3.1 Veřejná vysoká škola.....	22
2.3.1.1 Součásti veřejné vysoké školy	24
2.3.2 Soukromé vysoké školy.....	26
2.3.3 Státní vysoké školy.....	29
2.4 Studium na VŠ	30
2.4.1 Studijní programy	30
2.4.2 Přijímání ke studiu na VŠ.....	33
2.4.3 Přerušování a ukončení studia	36
2.4.4 Práva a povinnosti studentů.....	36
3 Veřejná správa	39
3.1 Veřejná správa a její organizace	39
3.2 Státní správa na úseku vysokých škol.....	41

3.2.1	Působnost ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy	41
3.2.2	Akreditace.....	43
3.2.3	Akreditační komise.....	45
3.2.3.1	Náležitosti žádosti pro bakalářské a magisterské studijní programy	47
3.3	Samospráva na úseku vysokých škol.....	48
3.3.1	Akademický senát	48
3.3.2	Rektor	50
3.3.3	Vědecká rada	50
3.3.4	Disciplinární komise.....	51
4	Úvahy de lege ferenda	52
4.1	Zavedení školného na vysokých školách.....	52
	Závěr.....	57
	Seznam použité literatury	59
	Seznam příloh.....	62
	Shrnutí	72
	Abstract.....	73
	Klíčová slova	74
	Key words.....	75

Úvod

Základem veškerého vzdělávání je právo na vzdělání, které je garantováno všem v Listině základních práv a svobod. Nesmírně důležitá je povinná školní docházka, na kterou postupně navazují jednotlivé stupně vzdělávání. Stát, ani nikdo jiný nesmí nikomu ve vzdělání bránit.

Na vrcholu vzdělávací soustavy stojí vysoké školy, které jsou vrcholnými centry vzdělanosti, poznání a tvůrčí činnosti. Vysoké školy jako instituty vzdělanosti mají dopad na vědecký, kulturní, sociální a ekonomický život obyvatel státu a také na celkové postavení státu v celosvětovém měřítku.

Vzdělanost je v dnešním, rozvíjejícím se světě velice významným faktorem. Na vzdělání obyvatel se klade stále větší a větší důraz. Počet vysokoškolsky vzdělaných obyvatel vypovídá mnoho o celkové kultuře národa, o jeho vzdělanosti a o mnoha dalších významných faktorech. Vysokoškolsky vzdělaných osob každým rokem přibývá. Lidé si jsou vědomi jeho důležitosti, neboť může zásadním způsobem ovlivnit celý jejich život. Vysokoškolské vzdělání zvyšuje šanci na přijetí do takového zaměstnání, které by odpovídalo získané profesní kvalifikaci a které by také bylo dobře finančně ohodnoceno.

Poslední dobou jsme mohli zaznamenat značný nárůst počtu vysokých škol, především těch soukromých. Tento jev má své kladné, ale i záporné stránky. Jednoznačným kladem je to, že se zvyšuje počet míst pro studenty a vzdělávání se tak stává dostupnějším. Na druhé straně ale můžeme hodnotit tento jev i záporně, a to s ohledem na fakt, že počet pedagogů se na rozdíl od počtu škol nezvýšil. Dnešní praxe funguje na základě toho, že pedagogové mají několik pracovních vztahů s více univerzitami, na fakultách jsou k zastížení maximálně jen jeden den v týdnu a na vědeckou činnost jim mnoho času nezbyvá. V tomto ohledu by měl výrazné změny přinést nově fungující Registr docentů a profesorů, který by měl značně omezit praxi těchto tzv. „létajících profesorů“. Údaje obsažené v registru budou mít velký vliv pro Akreditační komisi při udělování akreditace jednotlivým studijním programům, neboť každý studijní program musí být řádně zabezpečen po personální stránce.

Téma mé diplomové práce zní Veřejné vysoké školy – vybrané otázky. Vybrala jsem si ho po absolvování volitelného předmětu Správa školství, který probíhal formou blokové výuky a jeho náplní byl přehled celé vzdělávací soustavy. Největší pozornost byla věnována základním informacím o vysokých školách. Tato problematika mě velice zaujala, nejen

z pohledu studenta, ale především z hlediska právního. Téma veřejné vysoké školy je značně široké, a proto jsem se ve své práci zaměřila podrobně jen na vybrané otázky, řadu institutů jsem pouze zmínila a některé jsem s ohledem na omezený rozsah musela úplně vynechat.

Hlavním cílem diplomové práce je vymezit vzdělávací soustavu, charakterizovat vysoké školy, jejich jednotlivé typy, podrobně se zaměřit na veřejné vysoké školy a jejich součásti, zabývat se státní správou, samosprávou a dalšími zajímavými otázkami.

V první části se budu zabývat vzdělávací soustavou a jejím dělením od nejnižšího stupně po nejvyšší, tedy předškolním, základním, středním a terciárním vzděláváním. Jednotlivé stupně na sebe bezprostředně navazují a jejich cílem je motivovat žáky a studenty k dalšímu vzdělávání. Tuto problematiku vymezím jen obecně, podle logické posloupnosti. Právní úprava primárního a sekundárního školství je značně obsáhlá, a proto se zmíním jen o nejdůležitějších institucích. Rozdělím vzdělávání na primární, sekundární a terciární a vysoké školy zařadím jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy.

Další kapitoly již zaměřím na hlavní část tématu, kterým jsou veřejné vysoké školy. Nejprve charakterizují vysoké školy jako vrcholná centra vzdělanosti. Dále se budu zabývat jejich právní úpravou, zmíním historický vývoj a současně platnou právní úpravu, a to i s ohledem na vstup České republiky do Evropské unie. Uvedu rozdělení vysokých škol na státní, soukromé a veřejné, přičemž největší pozornost budu věnovat veřejným školám.

V rámci kapitoly Studium na vysoké škole vymezím jednotlivé studijní programy, které se na základě boloňského procesu dělí na bakalářské, magisterské a doktorské. Část kapitoly věnuji celoživotnímu vzdělávání, které v posledních letech nabývá na významu. Pozornost zaměřím také na podmínky pro přijetí ke studiu, přijímací řízení, přerušeni a ukončení studia a práva a povinnosti studentů.

Předposlední část věnuji veřejné správě na úseku školství. Z oblasti státní správy se zaměřím na akreditaci, Akreditační komisi a působnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. A v souvislosti se samosprávou pak vymezím jednotlivé samosprávné orgány, kterými jsou akademický senát, rektor, vědecká rada a disciplinární komise.

Poslední část diplomové práce, která je nazvaná Úvahy de lege ferenda, zaměřím na problematiku zavedení školného. Tato otázka je značně problematičtější a již několik let se o ní diskutuje, ale zatím v ní nebylo dosaženo jednotného řešení.

V diplomové práci použiji metodu analýzy, syntézy a komparace nashromážděných faktů.

1 Vzdělávací soustava v ČR

Přestože téma mé diplomové práce zní Veřejné vysoké školy – vybrané otázky, je nutné si nejprve stručně a přehledně vymezit vzdělávací soustavu, s ohledem na systematické zařazení vysokých škol.

Vzdělávací soustava v České republice se skládá z předškolního, základního, středního, vyššího odborného a vysokoškolského vzdělávání. Zvláštním druhem je vzdělávání v konzervatořích. Předškolní, základní, střední a vyšší odborné vzdělávání je upraveno zákonem č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tzv. školským zákonem, a řadou podzákoných právních předpisů, především vyhlášek a nařízeních vlády.¹

Vysoké školství je upraveno samostatným zákonem, tj. zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). V této oblasti není tolik podzákoných předpisů, protože řada věcí náleží do samostatné působnosti vysoké školy a je upravena jejími vnitřními předpisy.

Vzdělávací soustava je tvořena školami a školskými zařízeními. Zákon² rozeznává tyto druhy škol: mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky.

Školská zařízení poskytují služby a vzdělávání, které doplňují nebo podporují vzdělávání ve školách nebo s ním přímo souvisejí, nebo zajišťují ústavní a ochrannou výchovu, anebo preventivně výchovnou péči.³ Mezi jednotlivé druhy školských zařízení patří školská zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, školská poradenská zařízení, školská zařízení pro zájmové vzdělávání, školská účelová zařízení, školská výchovná a ubytovací zařízení, zařízení školního stravování, školská zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školská zařízení pro preventivně výchovnou péči.⁴

¹ Příloha č. 1 k diplomové práci

² § 7 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů – dále jen školský zákon

³ § 7 odst. 4 školského zákona

⁴ § 7 odst. 5 školského zákona

Školy a školská zařízení mohou být zřízeny ve formě organizační složky státu, příspěvkové organizace kraje, obce či dobrovolného svazku obcí, státní příspěvkové organizace, školské právnické osoby nebo jiné právnické osoby.

Vznik školské právnické osoby umožnilo vydání nového školského zákona v roce 2004. Novou právní úpravou došlo ke zjednodušení vzniku tím, že může být zakládána subjekty veřejného i soukromého práva. Postačí podání jedné žádosti, ve které se rozhoduje o vzniku a zároveň i o oprávnění vykonávat činnost vysoké školy. Proces je tedy méně náročný, jak po časové, tak i po administrativní stránce.

Zřizovatelem⁵ může být

- a) Ministerstvo, kraj, obec nebo svazek obcí nebo
- b) jiná právnická osoba nebo fyzická osoba

Jestliže je zřizovatel jediný, ke zřízení dochází zřizovací listinou, pokud je jich více, zřizovatelskou smlouvou.⁶ ŠPO vzniká dnem zápisu do rejstříku školských právnických osob. Školská právnická osoba zaniká dnem výmazu z rejstříku, kterému předchází její zrušení s likvidací nebo bez likvidace. Rozdělení, sloučení a splnutí se řídí zákonem č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů ve znění pozdějších předpisů. Sloučení je možné pouze pokud mají školy stejného zřizovatele. Statutární orgány jsou stanoveny odlišně s ohledem na zřizovatele, je-li jím orgán veřejné správy, má ŠPO jediný statutární orgán, a to ředitele školy. U ostatních zřizovatelů je statutárním orgánem vedle ředitele i Rada ŠPO.

Školy a školská zařízení uskutečňují vzdělávání pomocí vzdělávacích programů⁷. Hierarchicky rozeznáváme Národní vzdělávací program, rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací programy a vzdělávací programy pro vyšší odborné školy. Na nejvyšším stupni se nachází Národní vzdělávací program, který zpracovává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo ho předkládá vládě k projednání a vláda jej následně předkládá Poslanecké sněmovně a Senátu ke schválení. Národní vzdělávací program rozpracovává cíle, oblasti, obsah vzdělávání a prostředky k dosahování jednotlivých cílů.

⁵ § 124 odst. 2 školského zákona

⁶ Pozn. všechny náležitosti zřizovací smlouvy nebo zřizovací listiny jsou uvedeny v § 125 odst. 3 školského zákona

⁷ §§ 3-6 školského zákona

Rámcové vzdělávací programy se vydávají pro každý obor vzdělávání, vymezují jeho obsah, rozsah a podmínky. Jsou závazné při tvorbě jednotlivých školních vzdělávacích programů, které s nimi musí být v naprostém souladu. Školní vzdělávací programy vydávají ředitelé jednotlivých škol. Vzdělávací programy pro vyšší odborná vzdělávání podléhají akreditaci, kterou uděluje MŠMT na základě souhlasného stanoviska akreditační komise pro vyšší odborné školy. Ty se pak zapisují do školského rejstříku.

Školský rejstřík je veřejný seznam, který zahrnuje rejstřík škol a školských zařízení a školských právnických osob. Rejstřík škol a školských zařízení vede krajský úřad, který předává informace ministerstvu. Rejstřík školských právnických osob podléhá MŠMT. Zápisem do rejstříku vzniká právnické osobě, která vykonává činnost školy nebo školského zařízení, právo poskytovat vzdělávání, školské služby a vydávat příslušné doklady o vzdělání. Zároveň jí vzniká nárok na přidělování finančních prostředků ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územního samosprávného celku.⁸

Předškolní vzdělávání⁹ je legitimní součástí systému vzdělávání. Zahrnuje v sobě dva důležité aspekty, aspekt výchovný a vzdělávací. Hlavním úkolem je zajistit zdravý citový, rozumový a tělesný rozvoj dítěte v rozsahu jeho individuálních možností a schopností, naučit ho základním pravidlům chování, a motivovat ho na další vzdělávání. Dítě by si také mělo osvojit chování v mezilidských vztazích a rozeznávat základní životní hodnoty. Mateřské školy organizují předškolní vzdělávání pro děti zpravidla od tří do šesti let. Přednostně se přijímají děti v posledním roce před zahájením povinné školné docházky. Pokud to není z kapacitních důvodů možné, je obec, ve které má dítě místo trvalého pobytu, povinna zajistit dítěti místo v jiné mateřské škole. Pro přijetí dítěte je nezbytné podat žádost, jejíž podrobnosti (místo, termín a dobu pro podání) stanoví ředitel, který zároveň rozhoduje o jeho přijetí. Dítěti může být stanovena zkušební doba, která nesmí přesáhnout 3 měsíce.

Pedagogická péče je zaručena i dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a dětem mimořádně nadaným. Tyto děti mohou být zařazeny do běžné mateřské školy, nebo do mateřské školy s upraveným vzdělávacím programem, který optimalizuje podmínky pro děti s tělesným, zrakovým a sluchovým postižením, pro děti s mentální retardací, pro děti s poruchami učení a chování, s poruchami řeči a s dalšími vadami. Ředitel rozhoduje o přijetí na základě písemného vyjádření školského poradenského zařízení nebo praktického lékaře.

⁸ Pozn. Školský rejstřík je dostupný na <<http://rejskol.msmt.cz>>

⁹ §§ 33-35 školského zákona

Další podrobnosti týkající se jednotlivých ročníků, zařazování dítěte do ročníku, počet přijímaných dětí, stanovení úplaty atd., upravuje vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání. Hlavním cílem předškolního vzdělávání je připravit dítě pro základní vzdělávání, kterému se budu věnovat v následující části textu.

Základní vzdělávání¹⁰ je realizováno základními školami. Hlavním cílem je především motivovat žáky k celoživotnímu vzdělávání, aby si osvojili potřebné strategie učení, naučili se tvořivě myslet, řešit problémy, komunikovat, spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví. Školní docházka je povinná od začátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, a to po dobu devíti školních let. Nejpozději končí na konci školního roku, v němž žák dosáhne sedmnácti let. Zákonný zástupce dítěte má povinnost ho ve stanoveném termínu přihlásit k povinné školní docházce, může však požádat o odklad nebo o její dřívější zahájení. Pokud chce požádat o odklad, musí podat řediteli školy písemnou žádost doplněnou o doporučení školského poradenského zařízení nebo odborného lékaře.

Žák ve většině případů navštěvuje školu podle místa trvalého pobytu. Hovoříme o tzv. spádových školách, ve kterých je žákům z této spádové oblasti zaručeno přednostní přijímání. Zákonní zástupci mají možnost určit dítěti i jinou školu než spádovou. Povinná školní docházka může probíhat i v zahraničí nebo v zahraniční škole na území České republiky. Mezi jiné způsoby plnění povinné školní docházky patří individuální vzdělávání a vzdělávání žáků s hlubokým mentálním postižením. Povolit individuální vzdělávání může ředitel školy pouze žákovi na prvním stupni.

Základní vzdělání probíhá v denní formě, má devět ročníků a člení se na dva stupně. První stupeň tvoří první až pátý ročník, druhý stupeň šestý až devátý ročník. Základní škola může být zřízena, i když nebude mít všechny ročníky. Žáci se zdravotním postižením se vzdělávají ve třídách s upraveným vzdělávacím programem nebo ve školách s takto upraveným programem. Zde může být až deset ročníků.

Žák dosáhne základního vzdělání úspěšným ukončením vzdělávacího programu na základní škole, na nižším stupni šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo v odpovídající části osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. Dokladem je vysvědčení opatřené doložkou o získání stupně základního vzdělání.

¹⁰ §§36-56 školského zákona

Mimořádně nadaní žáci mohou dosáhnout základního vzdělání, i před splněním povinné školní docházky, prokázáním vhodných schopností, vědomostí, zájmů a zdravotní způsobilosti.¹¹

Střední vzdělávání¹² navazuje na základní vzdělání a dále rozvíjí nabyté zkušenosti, dovednosti a znalosti. Jedním z cílů je vytvořit předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život a podporovat celoživotní vzdělávání, jedná se o tzv. *sekundární vzdělávání*. Podmínkami pro přijetí jsou úspěšné ukončení povinné školní docházky a úspěšné vykonání přijímacího řízení. Střední školy jsou buď zaměřeny všeobecně, nebo odborně. Podle zákona rozlišujeme tři typy dosaženého vzdělání: střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem a střední vzdělání s maturitní zkouškou.

Středního vzdělání se dosáhne po jednom až dvou letech denního studia na středních školách, které se obvykle označují jako odborná škola, odborné učiliště nebo praktická škola. Toto vzdělání je ukončeno závěrečnou zkouškou a dokladem je vysvědčení o závěrečné zkoušce. Střední vzdělání s výučním listem je realizováno na středních odborných učilištích s délkou studia dva až tři roky. Zakoňuje se závěrečnou zkouškou a doklady jsou vysvědčení o závěrečné zkoušce a výuční list.

Úspěšným ukončením šestiletého nebo osmiletého gymnázia, vzdělávacího programu v délce 4 let denní formy, nástavbového studia v délce dvou let denní formy nebo vzdělávacího programu zkráceného studia dosáhneme středního vzdělání s maturitní zkouškou. I tento typ škol je zaměřen buď všeobecně, nebo odborně. Zakoňuje se maturitní zkouškou a dokladem je vysvědčení o maturitní zkoušce.

Absolventi jsou oprávněni ucházet se o přijetí k terciárnímu vzdělávání na vyšších odborných školách nebo na vysokých školách.

Specifickým druhem škol jsou konzervatoře¹³, které jsou zaměřeny umělecky na hudbu, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. V konzervatoři je možné dosáhnout základního vzdělání, středního vzdělání s maturitní zkouškou nebo vyššího odborného vzdělání.

Do *terciárního vzdělávání* zahrnujeme vyšší odborné školy a vysoké školy. Nyní se budu věnovat pouze vyšším odborným školám, neboť vysokým školám se budu podrobně věnovat v následujících kapitolách. Vyšší odborné vzdělávání¹⁴ navazuje na střední vzdělávání

¹¹ Důvodová zpráva k § 59 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), č. sešitu 561/2004 Sb., Sněmovní tisky

¹² §§ 57-82 školského zákona

¹³ §§ 86-91 školského zákona

¹⁴ §§ 92-106 školského zákona

ukončené maturitní zkouškou a připravuje studenta na kvalifikovaný výkon náročných odborných činností. Jedná se o poměrně nový typ vzdělávání, který začal být postupně ověřován od školního roku 1992/1993 a řádnou součástí systému se stal v roce 1995, kdy byl novelizován školský zákon. Nový školský zákon z roku 2004 obsahuje podrobnější právní úpravu, ale řada podstatných záležitostí je upravena vyhláškou č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání. Délka studia je tři roky, u zdravotnických pracovníků je to tři a půl roku. Vzdělávací programy podléhají akreditaci, které se budu věnovat podrobněji v samostatné podkapitole.

Studium je zakončeno absolutoriem (odbornou zkouškou), které se koná před zkušební komisí a je veřejně přístupné. Komise však hodnotí neveřejně.¹⁵ Dokladem o ukončení studia je vysvědčení o absolutoriu a diplom absolventa vyšší odborné školy. Označení absolventa se uvádí za jménem a zní diplomovaný specialista, zkráceně „DiS“.

V této kapitole jsem nastínila jen nepatrnou část základní problematiky a základních institutů vzdělávací soustavy a jejich jednotlivých stupňů, neboť oblast primárního a sekundárního školství je značně rozsáhlá. Mým cílem bylo v této kapitole vymezit jednotlivé stupně vzdělávání a zařadit vysoké školy do terciárního vzdělávání jako nejvyšší článek vzdělávací soustavy.

¹⁵ § 102 odst. 3 školského zákona

2 Vysoké školy

2.1 Charakteristika vysokých škol

Předtím, než se budu podrobně zabývat veřejnými vysokými školami a dalšími typy vysokých škol, vymezím institut vysoké školy. Vysoké školy stojí na vrcholu vzdělávací soustavy v ČR a poskytují terciární vzdělávání. Jsou to centra vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti. Mají klíčovou úlohu ve vědeckém, kulturním, sociálním a ekonomickém rozvoji společnosti. Vykonávají vědeckou, výzkumnou, vývojovou, inovační a uměleckou činnost tím, že:

- uchovávají a rozhojňují dosažené poznání, pěstují činnost vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost
- umožňují v souladu s demokratickými principy přístup k vysokoškolskému vzdělání, získání odpovídající profesní kvalifikace a přípravu pro výzkumnou práci a další náročné odborné činnosti
- poskytují další formy vzdělávání a podílejí se na celoživotním vzdělávání
- hrají aktivní roli při utváření občanské společnosti
- přispívají k rozvoji na národní a regionální úrovni a spolupracují s různými stupni státní správy a samosprávy
- rozvíjejí mezinárodní a zvláště evropskou spolupráci.¹⁶

Vysoké školy uskutečňují akreditované studijní programy a programy celoživotního vzdělávání. Studijní programy dělíme na bakalářský, magisterský a doktorský, věnovat se jim budu v rámci samostatné podkapitoly.

Činnost těchto institucí se řídí zákonem o vysokých školách, který upravuje veřejnou správu vysokého školství, a to jak samosprávu, tak i státní správu.

Vysoké školy jsou právnickou osobou. Podle zákona mohou být univerzitního nebo neuniverzitního typu. Název univerzita mohou používat ve svém názvu jen univerzitní vysoké školy, které se člení na jednotlivé fakulty a které mohou uskutečňovat všechny typy studijních programů. Naprostá většina veřejných vysokých škol je univerzitního typu.

Neuniverzitní vysoké školy uskutečňují většinou bakalářské nebo magisterské studijní programy a s nimi související vědeckou činnost. Nečlení se na fakulty a nemohou

¹⁶ § 1 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zákon o vysokých školách

uskutečňovat doktorské studijní programy. Ve statutu každé vysoké školy musí být uvedeno, o který typ se jedná.

Na vysokých školách jsou všem zaručeny akademické svobody a akademická práva¹⁷, mezi které patří svoboda vědy, výzkumu a umělecké tvorby a zveřejňování jejich výsledků, svoboda výuky, otevřenost různým vědeckým názorům, metodám a uměleckým směrům, právo učit se a svoboda volby zaměření v rámci studijního programu a svoboda vyjadřovat vlastní názory ve výuce, právo členů akademické obce volit akademické orgány a právo používat akademické insignie a konat akademické obřady.

Rovný přístup ke vzdělání je zaručen všem osobám, i příslušníkům národnostních menšin a cizincům. Akademickou obec tvoří akademičtí pracovníci a studenti.

Pouze vysoké škole náleží právo udělovat akademické tituly, konat habilitační řízení, řízení ke jmenování profesorem, používat akademické insignie a konat akademické obřady.

Výslovně je zakázáno organizovat činnost politických stran a politických hnutí, to ale neznamená, že by studenti a pedagogové nemohli být jejich členy. Důležité je, aby tuto činnost provozovali mimo akademickou půdu.

Článek 33 odst. 3 Listiny¹⁸ umožňuje zřizovat i jiné školy než státní. Vyučovat na nich lze za podmínek stanovených zákonem a takové vzdělání je možné poskytovat za úplatu. Díky tomu dělíme vysoké školy na tři základní typy, kterými jsou veřejná, soukromá a státní vysoká škola.¹⁹

Jednotlivé typy vysokých škol se od sebe vzájemně podstatně odlišují, a proto se každým z nich budu zabývat samostatně v následujících podkapitolách. Nyní se zaměřím na právní úpravu vysokého školství.

2.2 Právní úprava vysokého školství

2.2.1 Právo na vzdělání

Právo na vzdělání je zaručeno každému člověku v Listině základních práv a svobod, především v článku 33 a v článku 15 odst. 1 a 2. V Listině je zakotveno právo každého člověka na vzdělání, bez ohledu na státní občanství. Stát, ani nikdo jiný nesmí nikomu

¹⁷ § 4 zákona o vysokých školách

¹⁸ Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

¹⁹ § 2 odst. 7 zákona o vysokých školách

ve vzdělání bránit a zároveň má stát povinnost poskytnout vzdělání nebo ho jinak zajistit pomocí jiných, než státních institucí.

Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví školský zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách.

„Bezplatnost vzdělání nepochybně znamená, že stát nese náklady na zřizování škol a školských zařízení, na jejich provoz a údržbu, především však nevyžaduje tzv. školné, tedy poskytování vzdělávání na základním a středním stupni za úplatu. Výjimkou mohou být školy soukromé a církevní existující vedle sítě škol „státních“, které v dostatečné míře poskytují právo na vzdělání bezplatně. Stanovení rozsahu bezplatného poskytování učebnic, učebních textů a základních školních potřeb vládou nelze podřadit pod pojem práva na bezplatné vzdělání. Je zřejmé, že bezplatnost vzdělání nemůže spočívat v tom, že stát ponese veškeré náklady, které občanům v souvislosti s realizací práva na vzdělání vzniknou. Stát tedy může požadovat úhradu části nákladů v souvislosti s realizací práva na vzdělání a vláda má k takovému postupu bezpochyby oprávnění. To v žádném případě nezpochybňuje principy bezplatného vzdělání na základních a středních školách.“²⁰

Na vysokých školách se toto právo realizuje v omezené míře s ohledem na schopnosti studenta a možnosti společnosti. *„Právo na vzdělání na vysoké škole nelze chápat jako základní právo v tom smyslu, že by každý byl oprávněn studovat na vysoké škole, jakou si sám zvolí, a že by stát byl povinen zaručit komukoliv takové vzdělání, jaké si přeje. Kritéria pro přijetí ke studiu na vysokou školu nejsou stanovena zákonem (§ 18 odst. 1 zákona č. 172/1990 Sb.), ale jsou věcí samosprávné působnosti vysokých škol.“²¹*

Pro činnost a fungování vysokých škol je důležitý i článek 15 Listiny, který každému zaručuje svobodu myšlení, svědomí a náboženského vyznání, svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby. Tím jsou zaručena akademická práva a svobody.

Právo na vzdělání je zakotveno především v Listině základních práv a svobod, ale není to jediný zdroj právní regulace. Zdroje můžeme najít i v mezinárodněprávních dokumentech, které Česká republika ratifikovala a vyhlásila. Jedná se především o Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech (článek 13), Úmluvu o právech dítěte (články 28 a 29), Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod a její dodatkový protokol – článek 2 tohoto dodatku a další.

²⁰ Nález pléna Ústavního soudu ze dne 13. června 1995, sp. zn. Pl. ÚS 25/94

²¹ Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 3. 4. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 32/95

2.2.2 Česká právní úprava

Historie vysokých škol na našem území spadá až do roku 1348, kdy byla založena Karlem IV. nejstarší univerzita ve střední Evropě, dnešní Karlova univerzita. Dalším významným mezníkem byl vznik Československa v roce 1918. Za existence Československa se postupně utvářela síť vysokých škol, které byly různě oborově zaměřené. Vznikaly tak zejména umělecké, obchodní, zemědělské a veterinární. Jednalo se o státem financované školy, kterým byla zachována autonomie a akademické svobody. Přístup ke vzdělání měly všechny osoby stejné, bez ohledu na národnost, pohlaví nebo náboženské vyznání. Za druhé světové války byly vysoké školy uzavřeny a tím se přerušil jejich dosavadní vývoj.

Po roce 1945 byly zakládány další vysoké školy, ale od r. 1948 nastal zásadní zvrát. S totalitním režimem se podstatně změnilo jejich postavení. V roce 1950 byl vydán zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách, který potlačil akademická práva, svobody a samosprávu. Vysoké školy byly zestátněny a byly podřízeny tehdejší vládnoucí ideologii. Působnost majetkových práv a vše, co dříve náleželo do samosprávné působnosti, bylo svěřeno do rukou vlády a ministra školství.²² „*Vládnoucí ideologie ovlivňovala studijní programy i výběr a odbornou kariéru vysokoškolských učitelů. Byla zavedena „směrná čísla“ (numerus clausus), určující počty posluchačů a jejich oborovou strukturu. O lokalitě a způsobu uplatnění absolventů rozhodovalo ministerstvo školství prostřednictvím tzv. umístěnek.*“²³ Zákony č. 19/1966 a č. 39/1980 přinesly sice určité pozitivní změny, ale jednalo se pouze o drobné úpravy, které neměly na základní ideologii vliv.

Významná změna přišla až po listopadu 1989, kdy se začalo usilovně pracovat na novém zákoně, kterým byl zákon č. 172/1990 Sb., o vysokých školách. Jednalo se pouze o rámcovou právní úpravu. Zákon obsahoval jen 45 paragrafů a jeho hlavním cílem bylo umožnit přeměnu škol na demokratické a samosprávné instituce, na kterých budou zaručena akademická práva a svobody a svoboda vědeckého bádání. Problematické bylo, že stručná úprava nevěnovala dostatečnou pozornost závažným otázkám, jejichž řešení záleželo na praxi, která byla značně nejednotná. Po vydání zákona se začala připravovat ucelená a komplexnější právní úprava.

Zákon byl zrušen a nahrazen zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, který je nyní základním zákonem pro oblast vysokého školství.

²² NEDOROST, Libor a kol. *Právní úprava vysokého školství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 5.

²³ BLAŽKOVÁ, Marie. Krátce z historie vysokého školství [online]. www.zkola.cz, 8. 4. 2004 [cit. 30. 12. 2010]. Dostupné na <<http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/vybirameskolu/vysokeskoly/1528.aspx>>

Tím se docílilo mnoha významných změn. Došlo ke změně právního a ekonomického postavení vysokých škol. Komplexněji je zde upravena samospráva vysokých škol a vnitřní záležitosti upravují jednotlivé vnitřní předpisy. Za významnou změnu lze považovat i to, že fakulty již nejsou právníckými osobami a učitelé jsou obsazováni na základě výběrového řízení. Podle předchozího zákona byly všechny vysoké školy státní. Od roku 1998 se státní vysoké školy proměnily na veřejné, což znamená, že se z nich staly demokraticky tvořené instituce a veškerý majetek jim byl dán do vlastnictví. Státní vysoké školy zůstaly jen dvě. Nově byl umožněn vznik soukromých vysokých škol, zavedlo se rozlišování škol univerzitního a neuniverzitního typu, a posílily pravomoci děkanů a Akreditační komise.

Druhým velice významným zákonem pro oblast vysokého školství je tzv. kompetenční zákon²⁴, díky kterému byla zřízena jednotlivá ministerstva. Nejdůležitějším z nich je Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které je ústředním orgánem státní správy pro oblast vysokého školství. Pro státní vysoké školy je dána působnost Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany.

Vysoké školy se řídí i dalšími zákony, vyhláškami a nařízeními, přičemž uvádím jen některé z nich.

Zákony:

- Zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje)
- Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, ve znění zákona č. 533/2006 Sb., č. 379/2007 Sb. a č. 296/2007 Sb.
- Zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhlášky:

- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu
- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách, ve znění vyhlášky č. 276/2004 Sb.

²⁴ Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů

- Vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.

Nařízení

- Nařízení vlády ČSFR č. 282/1990 Sb., o změně v organizaci vysokých škol uměleckého směru
- Nařízení vlády č. 267/2002 Sb., o informačním systému výzkumu a vývoje
- Nařízení vlády č. 122/2006 Sb., kterým se stanoví minimální výše stipendia v případě tíživé sociální situace studenta.

2.2.3 Mezinárodní právní úprava a změny související se vstupem ČR do EU

Vláda České republiky podala žádost o vstup do Evropské unie již 17. ledna 1996. A od této doby se začala vést přístupová jednání, která byla ukončena v prosinci 2002. V červnu roku 2003 proběhlo místní referendum o vstupu do EU s kladným výsledkem. Česká republika se stala právoplatným členem dne 1. 5. 2004.

Přípravy na vstup do EU se významně dotkly i oblasti školství a vysokého školství, kdy vznikla potřeba harmonizace právních předpisů s předpisy evropskými tak, aby byla zajištěna co největší spolupráce se všemi členskými státy EU. K tomuto účelu byl vypracován Národní program rozvoje vzdělávání²⁵, který se označuje jako tzv. Bílá kniha. „*Česká Bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.*“²⁶

Po vstupu do EU musí Česká republika vytvářet legislativu tak, aby nebyla v rozporu s evropskými předpisy. Pro oblast školství je nesmírně důležitý článek 165 Smlouvy o fungování Evropské unie, který říká: „*Unie přispívá k rozvoji kvalitního vzdělávání podporou spolupráce mezi členskými státy, a je-li to nezbytné, podporováním a doplňováním činnosti členských států při plném respektování jejich odpovědnosti za obsah výuky a za organizaci vzdělávacích systémů a jejich kulturní a jazykové rozmanitosti.*“ Oblast

²⁵ Publikováno jako: MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 2001. 98 s.

²⁶ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Ústav pro informace ve vzdělání, 2001. s. 7.

školství je tedy řízena a spravována na úrovni členských států. Evropská unie se snaží dávat jednotlivým státům různá doporučení a stanoviska, a co nejvíce podporovat spolupráci mezi státy.

Česká republika se tak zavázala plnit úkoly a závazky vyplývající z členství v Evropské unii. Občané ČR mají právo studovat a připravovat se na budoucí povolání v jakémkoli členském státě a platí to i naopak, že občané členských států mohou realizovat toto právo na území ČR. S tím souvisí i závazek uznávat profesní kvalifikaci za stanovených podmínek.

Česká republika se podílí na budování společného evropského vysokoškolského prostoru, což je jedna z priorit Evropské unie. Nejdůležitějším právním dokumentem je Lisabonská smlouva, která byla podepsána 13. prosince 2007 v Lisabonu, ale v platnost vstoupila až 1. prosince 2009 po ratifikaci všech členských států. Lisabonská smlouva přináší řadu změn ve struktuře orgánů Unie a v jejich pravomocích. Z hlediska vysokých škol je důležité uznávání vysokoškolských diplomů.

V oblasti podpory a spolupráce jsou velice důležité programy evropské spolupráce ve vzdělávání. Za tímto účelem byla založena Národní agentura pro evropské vzdělávací programy (NAEP)²⁷, která koordinuje vzdělávací programy mezinárodní spolupráce, vytváří informační systém o vzdělávacích systémech EU a o jiných mezinárodních aktivitách, poskytuje informace, organizuje různé semináře a konference, propaguje české školství v zahraničí a vydává různé informační materiály.

Program celoživotního učení (LLP²⁸) byl zaveden rozhodnutím Evropského Parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES ze dne 15. 11. 2006²⁹. LLP v sobě zahrnuje několik vzdělávacích programů, z nichž se vysokých škol týkají:

- Program ERASMUS, který je zaměřený na vysokoškolské vzdělávání, odborné vzdělávání na vysokoškolské úrovni a usiluje o mobilitu a o spolupráci
- LEOARDO DA VINCI zabývající se odborným vzděláváním a odbornou přípravou
- GRUNDTVIG zaměřený na vzdělávání dospělých a celoživotní učení
- JEAN MONET, který se zaměřuje na podporu výuky, výzkumu a diskuze v oblasti studií evropské integrace na úrovni vysokoškolských institucí

²⁷ Pozn. více viz <www.naep.cz>

²⁸ Pozn. LLP = Lifelong Learning Programme – program celoživotního učení

²⁹ Pozn. nařízení vstoupilo v platnost dne 14. 12. 2006

- TEMPUS IV – tento program podporuje modernizaci vysokého školství v partnerských zemích prostřednictvím spolupráce a partnerství vysokých škol
- SOKRATES, který je zaměřen na celoživotní učení
- a řada dalších.

Pro Českou republiku je velice významné využívání strukturálních fondů EU, díky kterým získává finanční prostředky na řadu projektů.

Česká vzdělávací soustava byla významně ovlivněna přijetím Sorbonnské a Boloňské deklarace. V roce 1999 podepsalo celkem dvacet devět evropských zemí tzv. Boloňskou deklaraci. Této deklaraci předcházelo přijetí tzv. Sorbonnské deklarace v květnu roku 1998, kterou podepsali ministři Francie, Německa, Itálie a Velké Británie u příležitosti sedmistého výročí od založení univerzity v Sorbonně. Tato Sorbonnská deklarace byla zaměřena na harmonizaci výstavby evropského systému vysokého školství. Vysokoškolské systémy těchto států se velice lišily, ale přesto se ministři dokázali shodnout na konkrétních zásadách a cílech, které přinesly výraznou změnu. Hlavními cíly bylo uznávání prvního cyklu studia, umožnit mobilitu studentů a pedagogů a rozšířit programy celoživotního vzdělávání.

Boloňská deklarace obsahovala akční plán rozvoje vysokých škol k vytvoření Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání do roku 2010. Tato evropská spolupráce se zaměřila na zpřehlednění systémů vysokoškolského vzdělávání, cílem bylo strukturovat studium, dodatky k diplomům³⁰ a zavádět kreditní systémy tak, aby bylo možné uznávat vysokoškolské vzdělání v zahraničí a zároveň, aby se otevřela cesta pro studium v jednotlivých evropských zemích. Velký důraz je kladen na kvalitu vzdělávání. Cílem deklarace bylo změnit vzdělávací programy jednotlivých států tak, aby vznikl jeden evropský. Nový systém je založen na rozdělení do tří srovnatelných stupňů, na bakalářský, magisterský a doktorský.

Ministři školství se scházejí pravidelně po dvou letech na konferencích, kde se zabývají pokrokem a stanovují další cíle, kterých je třeba dosáhnout.

V dnešní době se Boloňského procesu účastní čtyřicet šest zemí. Každá země, aby se mohla účastnit tohoto procesu, musí být signatářem Evropské kulturní úmluvy Rady Evropy a musí se zavázat, že bude plnit stanovené cíle a předloží reformu svého vysokoškolského vzdělávání.

³⁰ Pozn. § 55 odst. 2 a § 57 písm. f) zákona o vysokých školách – v dodatku k diplomu se uvádí normalizovaný popis povahy, stupně, kontextu, obsahu a statutu studia

V této kapitole jsem vymezila obecně právo na vzdělání, českou právní úpravu vysokých škol a mezinárodní právní úpravu především s ohledem na vstup ČR do EU. V následující kapitole se již budu věnovat jednotlivým typům vysokých škol.

2.3 Jednotlivé typy vysokých škol

2.3.1 Veřejná vysoká škola

Veřejné vysoké školy se zřizují a zrušují zákonem, který stanoví rovněž i její název a sídlo. Jsou to právnické osoby veřejného práva. V průběhu její existence může dojít ke sloučení či splynutí s jinou veřejnou vysokou školou, nebo může dojít k rozdělení na dvě či více veřejných vysokých škol. V České republice je celkem 26 veřejných vysokých škol.³¹

„Do samostatné působnosti veřejné vysoké školy patří zejména

- a) vnitřní organizace,*
- b) určování počtu přijímaných uchazečů o studium, podmínek pro přijetí ke studiu a rozhodování v přijímacím řízení,*
- c) tvorba a uskutečňování studijních programů,*
- d) organizace studia*
- e) rozhodování o právech a povinnostech studentů,*
- f) zaměření a organizace vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti*
- g) pracovněprávní vztahy a určování počtu akademických pracovníků a ostatních zaměstnanců,*
- h) habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem,*
- i) spolupráce s jinými vysokými školami a právnickými osobami a zahraniční styky,*
- j) ustavování samosprávných akademických orgánů vysoké školy, pokud tento zákon nestanoví jinak,*
- k) hospodaření vysoké školy a nakládání s majetkem v souladu se zvláštními předpisy,*
- l) stanovení výše poplatků spojených se studiem.“³²*

Určování počtu přijímaných studentů sice náleží do samostatné působnosti, ale musí být dodrženy limity, které stanoví MŠMT s ohledem na poskytnuté finanční prostředky.

³¹ Seznam veřejných vysokých škol viz příloha č. 2 k diplomové práci

³² § 6 odst. 1 zákona o vysokých školách

Vysoké školy hospodaří podle svého schváleného rozpočtu, ve kterém jsou zahrnuty i mzdové nároky zaměstnanců. Státní orgány mohou zasahovat pouze, pokud je to nezbytné a to prostředky, které stanoví zákon.

Aby byly vnitřní předpisy závazné, musí být registrovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Zkoumá se, zda nejsou v rozporu se zákony. Pokud by byly, ministerstvo by na to upozornilo danou vysokou školu a dalo by jí určitou lhůtu ke zjednání nápravy. Pokud by nebyla zjednána náprava, ministerstvo vnitřní předpisy neregistruje a vydá rozhodnutí o zamítnutí, proti kterému může být podán rozklad³³ jako opravný prostředek. O žádosti se rozhoduje do 90 dnů od jejího předložení, vyhovění se vyznačí na stejnopisu registrovaného vnitřního předpisu.

Pracovní poměr akademických pracovníků se řídí zákoníkem práce, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.³⁴ Na rozdíl od pedagogických pracovníků, jejichž pracovněprávní vztah se řídí výhradně zákoníkem práce.

Ze zákona o vysokých školách vyplývá několik rozdílů od klasického pracovněprávního vztahu. Výrazná odchylka se projevuje při sjednávání pracovního poměru na dobu určitou. Pracovní poměr na dobu určitou lze sjednat v délce od dvou do pěti let. U téhož zaměstnavatele to lze maximálně dvakrát za sebou s tím, že poté je možné uzavřít pracovní poměr jen na dobu neurčitou. Na rozdíl od zákoníku práce, podle kterého je možné uzavřít pracovní poměr na dobu určitou mezi stejným zaměstnancem a zaměstnavatelem tak, že celková doba trvání zaměstnání nesmí přesáhnout dva roky. Jestliže od skončení předchozího pracovního poměru na dobu určitou uplynula doba šesti měsíců, k předchozímu pracovnímu poměru na dobu určitou mezi týmiž účastníky se již nepřihlíží a začíná plynout nová dvouletá lhůta.³⁵ Uzavření pracovního poměru může být podmíněno například získáním dalších titulů. Podle vnitřních předpisů vysoké školy se na místa akademických pracovníků vypisuje výběrové řízení.

Pro fungování veřejné vysoké školy jsou nesmírně důležité její orgány. Mezi samosprávné orgány se řadí akademický senát, rektor, vědecká nebo umělecká rada, případně akademická rada na neuniverzitní vysoké škole a disciplinární komise. Jednotlivým samosprávným orgánům se budu věnovat v podkapitole Samospráva na úseku vysokých škol.

³³ § 152 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

³⁴ § 5 odst. 5 zákona č. 202/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

³⁵ Podrobněji viz § 39 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon³⁶ ještě rozeznává tzv. další orgány, kterými jsou správní rada a kvestor. Správní rada³⁷ má nejméně 9 členů. Počet členů musí být vždy dělitelný třemi. Členy jmenuje a odvolává ministr po projednání s rektorem. Správní rada je složena tak, aby v ní byli představitelé veřejného života, územní samosprávy a státní správy. Členové nemohou být zaměstnanci vysoké školy. Jsou jmenováni na šest let, s tím, že po prvním jmenování se losem určí jedna třetina, která bude zastávat funkci po dobu dvou let a jedna třetina, která bude ve funkci čtyři roky. Zasedání svolává její předseda nejméně dvakrát ročně. Rektor má právo se účastnit a na jeho žádost musí dojít k mimořádnému zasedání. Podrobnosti ohledně volby předsedy a místopředsedů a způsobu jednání upravuje statut správní rady, který schvaluje ministr.

Správní rada dbá především na zachování účelu, pro který byla škola zřízena, na uplatnění veřejného zájmu při výkonu její činnosti a na hospodaření s majetkem. Vydává předchozí písemný souhlas k právním úkonům uvedeným v zákoně.³⁸ Vyjadřuje se k dlouhodobému záměru a k dalším věcem, které jí k projednání předloží rektor nebo ministr, k rozpočtu a k výroční zprávě o činnosti a výroční zprávě o hospodaření vysoké školy a k výsledkům hodnocení činnosti vysoké školy. Správní rada dává podněty a vyjadřuje stanoviska k činnosti vysoké školy.

Kvestor³⁹ je jmenován a odvoláván rektorem. Řídí hospodaření a vnitřní správu veřejné vysoké školy a vystupuje jejím jménem v rozsahu stanoveném opatřením rektora.

2.3.1.1 Součásti veřejné vysoké školy

Podle zákona se veřejná vysoká škola může členit⁴⁰ na fakulty, vysokoškolské ústavy, jiná pracoviště pro vzdělávací, výzkumnou, vývojovou a inovativní, uměleckou nebo další tvůrčí činnost nebo pro poskytování informačních služeb a účelová zařízení pro kulturní a sportovní činnost, pro ubytování a stravování zejména členů akademické obce nebo k zajišťování provozu školy.

³⁶ Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

³⁷ §§ 14-15 zákona o vysokých školách

³⁸ § 15 zákona o vysokých školách

³⁹ § 16 zákona o vysokých školách

⁴⁰ § 22 zákona o vysokých školách

Všechny vnitřní předpisy jednotlivých součástí musí být v souladu s vnitřními předpisy vysoké školy, což znamená, že jednotlivé součásti mají do určité míry omezené právo na samosprávu.

Protože je daná problematika poměrně rozsáhlá, největší pozornost budu věnovat fakultám, které jsou mi nejbližší.

Fakulta⁴¹ musí mít akreditovaný alespoň jeden studijní program, aby vůbec mohla fungovat. Je zřizována akademickým senátem na návrh rektora a její vznik je podmíněn předchozím souhlasným stanoviskem akreditační komise. O sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení se rozhoduje stejným způsobem. Podle současného zákona již fakulty nejsou právními osobami, ale mají zaručeno právo na samosprávu uvnitř vysoké školy a cílem současné právní úpravy je motivovat fakultu při nakládání s financemi.

Fakulta má právo uskutečňovat studijní programy, vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost, realizovat pracovněprávní vztahy na fakultě, habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem. Rovněž může navazovat zahraniční styky a aktivity. Fakulta ustanovuje své samosprávné akademické orgány a hospodaří s vlastními prostředky. Samosprávnými orgány fakulty jsou akademický senát fakulty, děkan, vědecká rada fakulty a disciplinární komise fakulty. Dalším orgánem je tajemník.

Pro fungování fakulty jsou nezbytné její vnitřní předpisy. Návrh vnitřních předpisů schvaluje akademický senát fakulty, který musí tuto věc postoupit akademickému senátu vysoké školy. V čele fakulty stojí děkan, kterého jmenuje či odvolává rektor veřejné vysoké školy na návrh akademického senátu fakulty.

Mezi vnitřní předpisy patří statut fakulty, volební a jednací řád akademického senátu fakulty, jednací řád vědecké rady fakulty, disciplinární řád pro studenty a další předpisy, pokud tak stanoví statut fakulty.⁴²

Další součástí mohou být vysokoškolské ústavy, které vykonávají především vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovativní, uměleckou nebo další tvůrčí činnost. Ústavům ale nenáleží právo uskutečňovat akreditované studijní programy, mohou se na nich pouze podílet. Vysokoškolské ústavy jsou zařízením školy, které nemá právní subjektivitu. V čele stojí ředitel, který může jednat navenek jménem školy pouze ve věcech, o kterých tak stanoví vnitřní předpis školy. Ředitele jmenuje a odvolává rektor.

⁴¹ §§ 23-33 zákona o vysokých školách

⁴² Pozn. podrobněji viz § 33 zákona o vysokých školách

2.3.2 Soukromé vysoké školy

Vznik soukromých škol a jejich fungování umožnil až zákon z roku 1998. Jedná se tedy o instituce, které existují něco málo přes dvacet let. Tím se vysokoškolské vzdělávání otevřelo pro mnohem širší skupiny zájemců. Původním záměrem bylo rozšířit nabídku možnosti kvalitního vzdělávání.

Pokud se podíváme na seznam soukromých vysokých škol⁴³, zjistíme, že většina z nich je zaměřena na ty obory vzdělávání, které jsou mezi studenty nejvíce oblíbené a velice žádané. Jedná se zejména o ekonomii, cestovní ruch a humanitní obory.

V současné době působí v České republice 45 soukromých vysokých škol. Tento počet výrazně převyšuje veřejné vysoké školy, kterých je 26. Naprostá většina soukromých vysokých škol je neuniverzitního typu, pouze dvě jsou univerzitní.

Pouze právnická osoba může získat oprávnění působit jako soukromá vysoká škola. Ve vztahu k právnické osobě je rozhodující její sídlo⁴⁴, které může být na území České republiky nebo členského státu Evropské unie. Oprávnění působit jako soukromá vysoká škola může získat i právnická osoba založená nebo zřízená podle práva některého členského státu Evropské unie. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy musí udělit této právnické osobě státní souhlas.

Státní souhlas je oprávnění, které je nepřevoditelné a které nepřechází ani na právní zástupce. Může být udělen i právnické osobě, která platně vznikla a nebyla dosud zapsána do příslušného rejstříku, účinnosti však nabývá až se vznikem právnické osoby, tedy dnem zápisu do příslušného rejstříku.

Aby soukromá vysoká škola získala státní souhlas, musí se analyzovat důležité informace: počet studentů, kvalifikační struktura pedagogů, jednotlivé obory, náklady na zřízení a provoz školy a perspektivy dalšího rozvoje.

„Žádost o udělení státního souhlasu obsahuje:

- a) název, sídlo a typ vysoké školy*
- b) právní formu právnické osoby a statutární orgán*
- c) dlouhodobý záměr vzdělávací a vědecké, výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti vysoké školy (dále jen „dlouhodobý záměr soukromé vysoké školy“)*

⁴³ Seznam soukromých vysokých škol viz příloha č. 3 k diplomové práci

⁴⁴ Pozn. dle § 2 odst. 3 obchodního zákoníku je to adresa, která je zapsána v obchodním rejstříku nebo v jiné evidenci

- d) *údaje o finančním, materiálním, personálním a informačním zajištění činnosti soukromé vysoké školy*
- e) *návrhy studijních programů*
- f) *návrh vnitřních předpisů upravujících organizaci a činnost soukromé vysoké školy a postavení členů akademické obce.*⁴⁵

Jakmile je žádost doručena Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, zahájí se správní řízení, které musí být ukončeno do 150 dnů od přijetí žádosti. Ministerstvo si musí vyžádat stanovisko akreditační komise, která zkoumá návrhy studijních programů. V zákoně jsou taxativně vymezeny důvody, pro které ministerstvo neudělí státní souhlas. Ten nebude udělen, pokud akreditační komise nevydá souhlasné stanovisko, nebo pokud se prokáže, že tu nejsou podmínky pro kvalitní zajištění vzdělávání a pro další činnosti, anebo pokud by byly vnitřní předpisy v rozporu se zákony nebo jinými právními předpisy. Při udělování státního souhlasu se současně rozhoduje o akreditaci studijních programů a o registraci vnitřních předpisů. Jestliže soukromá vysoká škola nezačíná činnost do dvou let od udělení státního souhlasu, pozbude souhlas platnosti.

MŠMT vypracovalo metodickou pomůcku pro zpracování žádosti o akreditaci bakalářského nebo magisterského studijního programu, která je předkládána spolu se žádostí o udělení státního souhlasu k oprávnění působit jako soukromá vysoká škola. Tato metodická pomůcka je vypracována v souladu s vyhláškou MŠMT č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu a jejím cílem je především ulehčit žadatelům daný postup tak, aby měli určitý návod a nezapomněli na důležité informace. I když žadatelé vyplní formuláře obsažené v této metodické pomůcce, neznamená to, že by si ministerstvo nemohlo požádat o uvedení dalších doplňujících informací.

Výrazný rozdíl mezi soukromými a veřejnými školami je v účelu jejich vzniku. Veřejné vysoké školy se zřizují proto, aby poskytovaly vysokou úroveň vzdělávání, zatímco primárním důvodem vzniku soukromých vysokých škol je dosažení zisku. Dá se říci, že se jedná o určitý typ podnikání. Zákon umožňuje vznik dvou typů soukromých vysokých škol, a to ziskových a neziskových. Pro ziskové školy je typické, že téměř žádné finance neinvestují do vědy a výzkumu a většinou jsou zřizovány ve formě společností s ručením omezeným nebo akciové společnosti. Neziskové školy naopak podporují vědu a výzkum, a většinou se jedná o obecně prospěšné společnosti.

⁴⁵ § 39 odst. 4 zákona o vysokých školách

Každá soukromá vysoká škola musí mít dostatečně zajištěno vlastní financování. Od státu mohou obdržet dotaci na uskutečňování akreditovaných studijních programů pouze školy zřízené jako obecně prospěšné společnosti. Poskytnuté dotace se řídí obecnými předpisy pro nakládání s prostředky státního rozpočtu. Dotace na výzkum a vývoj se řídí zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje.

Zákon taxativně stanoví, které vnitřní předpisy jsou povinné. Soukromá vysoká škola si může určit i další vnitřní předpisy. Ve vnitřních předpisech musí být uvedeny orgány, které budou vykonávat působnost podle zákona o vysokých školách. Všechny vnitřní předpisy podléhají registraci od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V případě jakýchkoli změn musí být znovu provedena registrace.

Povinností školy je každoročně vypracovat a předložit ministerstvu výroční zprávu o své činnosti. Výroční zpráva o hospodaření se předkládá, pouze pokud škola obdržela dotaci od státu. Podmínky kladené na zprávu (rozsah, obsah a termín odevzdání) stanovuje ministr. Každoročně musí být také zveřejněn dlouhodobý záměr. Další povinností je poskytovat informace akreditační komisi a ministerstvu a pravidelně provádět hodnocení činnosti školy a zveřejňovat její výsledky.⁴⁶

Jestliže je některé opatření v rozporu se zákonem, vyzve ministerstvo ke zjednání nápravy v přiměřené lhůtě. Důvodem pro odejmutí státního souhlasu⁴⁷ je, jestliže škola nemá akreditovaný ani jeden studijní program, byla-li jí odňata akreditace dvou či více studijních programů během jednoho roku, jestliže jí byla zastavena akreditace všech studijních programů, v její činnosti se projevují závažné nedostatky, anebo pokud vážným způsobem porušuje povinnosti stanovené zákonem nebo jejími vnitřními předpisy. Státní souhlas se též odebere, jestliže pro získání státního souhlasu byly záměrně uvedeny nesprávné informace, anebo pokud by došlo k takovým změnám, za kterých by státní souhlas nemohl být vydán.

Nárůst soukromých vysokých škol přináší do jisté míry problém s počtem pedagogů, který se nezvýšil. V současné praxi je pedagogů nedostatek, a proto pedagogové uzavírají několik pracovních poměrů. Na školách jsou pak těžce dostižitelní, protože se tam zdržují například jen jeden den v týdnu, a na studenty a vědeckou činnost nemají čas. To lze do určité míry požadovat za negativní jev.

⁴⁶ Všechny povinnosti viz § 42 zákona o vysokých školách

⁴⁷ § 43 odst. 2 písm. a) až e) zákona o vysokých školách

Pro činnost a fungování soukromých vysokých škol jsou velice důležité poplatky za studium, které si stanoví každá škola samostatně ve svém vnitřním předpise. Výše poplatku není zákonem omezena. Z těchto poplatků se hradí veškeré náklady na chod školy, platy všech zaměstnanců a případně se investuje na vědecký výzkum. Soukromé vysoké školy na rozdíl od veřejných nejsou financovány od státu.

2.3.3 Státní vysoké školy

Státní vysoké školy jsou v České republice pouze dvě, a to vojenská a policejní. Vojenská vysoká škola, kterou je Univerzita obrany v Brně, je součástí Ministerstva obrany. Policejní vysokou školou je Policejní akademie v Praze, která spadá do působnosti Ministerstva vnitra.

Na rozdíl od veřejných vysokých škol, mají státní vysoké školy značně omezené právo na samosprávu. Největší omezení spočívá v tom, že nemají vlastní majetek. Jsou tedy ekonomicky závislé na příslušných ministerstvech a hospodaří s majetkem státu. Školy nemají ani právní subjektivitu, jedná se o organizační složky státu. Nevydávají ani vlastní mzdový předpis.

Policejní akademie je státní vysoká škola univerzitního typu. Byla zřízena dne 1. 1. 1993 zákonem České národní rady č. 26/1993 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, a o opatřeních s tím souvisejících a od 1. 1. 1999 je podle zákona o vysokých školách státní vysokou školou. V České republice zaujímá specifické postavení, protože to je jediná státní vysoká škola s tímto zaměřením. Má celkem dvě fakulty, Fakultu bezpečnostního managementu a Fakultu bezpečnostně právní. Akademie uskutečňuje bakalářský, magisterský a doktorský studijní program. Je možné studovat prezenčně nebo kombinovaně. Akademie je přístupná i civilistům, nemusí se jednat jen o policisty ve služebním poměru. Studovat mohou i zaměstnanci ministerstva vnitra a dalších resortů.

Po ukončení studia absolventi najdou uplatnění zejména jako specialisté pro vybrané policejní, bezpečnostní a správní činnosti, pro výkon řídicích funkcí v policejní praxi a v oblasti veřejné správy.

Univerzita obrany v Brně je druhou státní vysokou školou, která vznikla ke dni 1. září 2004 na základě zákona č. 214/2004 Sb., o zřízení Univerzity obrany. Vznikla sloučením tří vysokých škol - Vojenské akademie v Brně, Vysoké vojenské školy pozemního

vojska ve Vyškově a Vojenské lékařské akademie Jana Evangelisty Purkyně v Hradci Králové.

Je také univerzitního typu a vzdělává odborníky pro ozbrojené síly. Prioritní zaměření je na vzdělání a výzkumnou činnost, ale pozadu nezůstává ani expertní a zpracovatelská činnost. Univerzita je tvořena třemi fakultami, Fakultou ekonomiky a managementu, Fakultou vojenských technologií a Fakultou vojenského zdravotnictví. Další součástí je Ústav ochrany proti zbraním hromadného ničení, Centrum jazykové přípravy a Centrum tělesné výchovy a sportu.

Univerzita poskytuje vzdělávání v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech, a dokonce i v programech celoživotního vzdělávání. Absolventi univerzity se v praxi uplatňují jako vojenští profesionálové, odborníci na bezpečnost a obranu státu.

2.4 Studium na VŠ

2.4.1 Studijní programy

Při přípravě nového zákona o vysokých školách bylo třeba reagovat na změny, kterými české vysoké školství prošlo. Jednalo se zejména o zvyšující se zájem o studium a cílem zákonodárce byla především snaha umožnit studium co nejširšímu počtu studentů, a přitom zachovat co nejvyšší kvalitu vzdělání. Díky boloňskému procesu se rozdělily vzdělávací programy na bakalářské, magisterské a doktorské a tím došlo k většímu rozšíření studijní nabídky.

Na vysokých školách se uskutečňuje vzdělávání podle akreditovaných studijních programů⁴⁸, které jsou regulovány studijním plánem. Studijní plán určuje základní náležitosti, jako jsou časová a obsahová posloupnost předmětů, forma studia a ověřování studijních výsledků.

Forma studia může být prezenční, distanční nebo se může jednat o kombinaci těchto dvou typů. Prezenční forma studia je založena na pravidelné docházce a účasti na přednáškách a seminářích. Výuka může probíhat ve všední dny od rána do večera. Každý, kdo studuje v této formě má statut studenta, který mu přináší řadu výhod – stát za něj hradí

⁴⁸ §§ 44-47b zákona o vysokých školách

zdravotní a sociální pojištění, má nárok na ubytovací stipendium, slevu na hromadnou dopravu a další.

Distanční forma studia se někdy označuje jako dálkové studium. Účast na přednáškách a seminářích není povinná. Studium z velké části probíhá pomocí informačních prostředků, které jsou přístupné dálkově. Průběh vyučování si každá škola stanoví různě, např. jednou týdně, jednou za čtrnáct dní apod. Hlavní rozdíl spočívá v tom, že studenti navštěvují školu méně často. Výuka často probíhá jako tzv. bloková výuka a převážná část je věnována samostudiu. Studenti mají možnost využívat konzultační hodiny, nebo být v kontaktu s vyučujícími pomocí elektronické komunikace. Velkou výhodou je časová nenáročnost. Na studenty se vztahuje většina práv a povinností jako na studenty prezenční formy, s tím rozdílem, že nemají nárok na ubytovací stipendium a na slevu na jízděm.

U každého studijního programu je stanovena standardní doba studia, což je pouze předpokládaná délka studia, která může být v konečném výsledku o něco kratší, nebo delší. Nelze však překročit stanovenou maximální délku studia.

Podle již výše zmiňovaného Boloňského procesu rozeznáváme bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy. Všechny tyto programy musí být akreditovány Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy. Akreditací se budu podrobně zabývat v následujících kapitolách.

„Zákon zdůrazňuje, že studijní programy musí být vytvořeny s ohledem na nejnovější poznatky vědy a techniky, na potřeby odborné praxe, jakož i na srovnatelnost s obdobným studiem na vysokých školách v zahraničí. Vysokým školám se ukládá, aby studijní programy průběžně prověřovaly a prováděly potřebné změny k jejich zkvalitnění, umožňuje se jim i potřebný experiment.“⁴⁹

Bakalářský studijní program⁵⁰ trvá nejméně tři, maximálně čtyři roky, a připravuje studenty pro výkon povolání nebo pro další studium v magisterském studijním programu. Je zaměřen na teoretické poznatky a při studiu se využívá současných poznatků a metod. Podmínkou k přijetí ke studiu je ukončení středního nebo středního odborného vzdělání. Studium se ukončuje státní závěrečnou zkouškou a obhajobou bakalářské práce. Absolventům je udělován titul „bakalář“ či „bakalář umění“, který se uvádí před jménem. Zkratka tohoto titulu je „Bc.“, pro oblast umění „BcA“.

⁴⁹ NEDOROST, Libor a kol. *Právní úprava vysokého školství*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. s. 48.

⁵⁰ § 45 zákona o vysokých školách

Magisterský studijní program⁵¹ je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti. V oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu. U magisterského studijního programu nacházíme dva typy: magisterský navazující program a běžný magisterský studijní program. Magisterský navazující program bezprostředně navazuje na bakalářské studium. Podmínkou k přijetí je tedy ukončené bakalářské studium. Délka tohoto studia je nejméně jeden rok, maximálně tři roky. Druhý typ magisterského programu navazuje na ukončené středoškolské nebo středoškolské odborné vzdělání a délka studia je nejméně čtyři roky, maximálně šest let.

Studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba diplomové práce. Státní rigorózní zkouškou je zakončeno studium v oblasti lékařství, veterinárního lékařství a hygieny. Absolventům jsou udělovány tituly uváděné před jménem. Akademické tituly⁵² zní – „inženýr“ („Ing.“), „inženýr architekt“ („Ing. Arch.“), „doktor medicíny“ („MUDr.“), „doktor zubního lékařství“ („MDDr.“), „doktor veterinární medicíny“ („MVDr.“), „magistr umění“ („MgA.“) a „magistr“ („Mgr.“).

Absolventi s titulem magistr se mohou přihlásit ke státní rigorózní zkoušce, jejíž součástí je obhajoba rigorózní práce. Za úspěšné vykonání se udělují tyto akademické tituly⁵³ – „doktor práv“ („JUDr.“), „doktor filozofie“ („PhDr.“), „doktor přírodních věd“ („RNDr.“), „doktor farmacie“ („PharmDr.“), v oblasti teologie „licenciát teologie“ („ThLic.“) nebo „doktor teologie“ („ThDr.“) a v oblasti katolické teologie „licenciát teologie“. Zákon výslovně stanoví, že všechny tyto tituly se uvádějí před jménem.

Doktorský studijní program se zaměřuje především na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost. Délka studia je nejméně tři a nejvýše čtyři roky a probíhá podle individuálního studijního plánu pod vedením školitele. Studium je ukončeno státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce, ve které musí být prokázány schopnosti k samostatné vědecké činnosti. Akademický titul⁵⁴ se uvádí za jménem a zní „doktor“ („Ph.D.“), v oblasti teologie se jedná o titul „doktor teologie“ („Th.D.“).

Všechny tyto výše zmiňované formy studia mohou probíhat ve spolupráci se zahraniční vysokou školou. Zahraniční vysoká škola však musí realizovat obsahově podobný

⁵¹ § 46 zákona o vysokých školách

⁵² §46 odst. 4 zákona o vysokých školách

⁵³ § 46 odst. 5 zákona o vysokých školách

⁵⁴ § 47 zákona o vysokých školách

studijní program. Podmínky spolupráce záleží na uzavřené dohodě stran. Absolventům se uděluje titul podle zákona o vysokých školách, případně i zahraniční akademický titul podle zákonů platných v dané zemi.⁵⁵

Celoživotní vzdělávání⁵⁶ patří do kategorie tzv. dalšího vzdělávání. Vysoká škola může poskytovat programy celoživotního vzdělávání bezplatně nebo za úplatu. Tyto vzdělávací programy jsou zaměřeny většinou na výkon určitého povolání nebo zájmově. Konkrétní podmínky a bližší informace stanoví vnitřní předpis, se kterým musí být všichni účastníci seznámeni předem. Podle zákona můžeme rozlišovat běžné studium, jehož absolventům se vydá osvědčení, anebo mimořádné studium. Mimořádné studium je určeno pro zájemce o studium akreditovaných programů, kteří úspěšně vykonali přijímací řízení, ale nebyli přijati ke studiu z kapacitních důvodů. Jestliže úspěšně vykonají přijímací řízení v následujícím roce, mohou jim být uznány kredity z celoživotního vzdělávání až do výše 60%. Studium je úplatné a absolventům není přiznán akademický titul. I celoživotní vzdělávání může probíhat prezenčně, distančně nebo kombinovaně. Účastníci ale nemají statut studenta.

2.4.2 Přijímání ke studiu na VŠ

Základní podmínkou pro přijetí ke studiu na vysoké škole⁵⁷, ať již do bakalářského nebo magisterského studijního programu, je dosažení úplného středního nebo středního odborného vzdělání. Pokud se jedná o navazující magisterský program, tak podmínkou je úspěšné absolvování bakalářského studijního programu. Pro oblast umění neplatí tak přísné podmínky na ukončení předcházejícího stupně vzdělání. Podmínkou pro doktorský studijní program je absolvování magisterského studijního programu a v oblasti umění získání akademického titulu.

V působnosti každé vysoké školy nebo fakulty je stanovit si další speciální podmínky pro přijetí, např. jisté znalosti, schopnosti nebo nadání pro určitou činnost. Předpokladem pro přijetí může být i studijní průměr.

U navazujících studijních programů si škola může stanovit, že bakalářské vzdělání musí být dosaženo v oborově příbuzných předmětech a stanoven může být i kreditový limit.

⁵⁵ § 47a zákona o vysokých školách

⁵⁶ § 60 zákona o vysokých školách

⁵⁷ §§ 48 a 49 zákona o vysokých školách

Vysoká škola nebo fakulta si určí maximální počet studentů, kteří budou přijati. Pokud v přijímacím řízení uspěje více uchazečů, rozhoduje se dle pořadí od nejlepších.

Počty uchazečů o přijetí do studia každým rokem výrazně převyšují počet přijatých studentů. „*To vyvolává v očích veřejnosti obavy o regulérnost postupu při výběru uchazečů a o to, zda jsou skutečně přijímáni ti, kdo mají nejlepší předpoklady ke studiu.*“⁵⁸ Při přijímacím řízení musí být uplatňována následující ústavněprávní hlediska - princip rovnosti v právech, zákaz diskriminace a právo na vzdělání.⁵⁹

V dostatečném předstihu, nejméně čtyři měsíce předem, se zveřejní lhůta pro podání přihlášek ke studiu a způsob jejich podávání (písemně či elektronicky). Nesmí chybět ani údaje o podmínkách přijetí, termínu a způsobu ověření jejich splnění. Jestliže se konají přijímací zkoušky, zveřejní se jejich forma, rámcový obsah a způsob vyhodnocení. Všechny podstatné informace o přijímacím řízení, včetně počtu přijímaných studentů, musí být zveřejněny na úřední desce školy nebo fakulty.

Zveřejněny musí být také termíny o zahájení a ukončení přijímacích zkoušek, včetně náhradního termínu, termín vydání rozhodnutí o přijetí ke studiu, termín vydání rozhodnutí o přezkumu rozhodnutí, kdy a kde bude možné nahlédnout do materiálů a termín skončení přijímacího řízení.

Přijímací řízení⁶⁰ se zahajuje doručením přihlášky ke studiu vysoké škole nebo fakultě. V přihlášce musí být uvedeny základní identifikační údaje (jméno/jména, příjmení, rodné číslo, adresa trvalého pobytu v ČR nebo místo pobytu v zahraničí). Školy či fakulty si mohou samostatně určit rozsah jimi požadovaných údajů. Naprostá většina vysokých škol a fakult používá stejný formulář s názvem Přihláška ke studiu na vysoké škole pro akademický rok .../.... v bakalářském nebo magisterském studijním programu, jejímž vydavatelem je společnost SEVT, a.s. V některých případech je možné podat přihlášku elektronicky, a někdy je to dokonce jediná možnost. Informace o tom, jak správně vyplnit přihlášku, musí být na webových stránkách.

Zákon⁶¹ umožňuje vysokým školám stanovit poplatek za úkony spojené s přijímacím řízením. Účelem přijímacího řízení je ověřit, zda uchazeč splňuje všechny podmínky pro přijetí.

⁵⁸ KOPECKÝ, M.: Rozhodování o přijetí ke studiu na vysokých školách. Právní rozhledy, 5/2000, str. 205.

⁵⁹ KOPECKÝ, M.: Rozhodování o přijetí ke studiu na vysokých školách. Právní rozhledy, 5/2000, str. 205 – 208.

⁶⁰ § 50 zákona o vysokých školách

⁶¹ § 58 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách

Jestliže přijímací řízení probíhá na vysoké škole, rozhoduje o přijetí rektor, jestliže na fakultě, rozhoduje děkan. U soukromých vysokých škol je rozhodování svěřeno orgánu, který je určen vnitřními předpisy. Důležité je, že na toto rozhodování se nevztahují obecné předpisy o správním řízení.

Rozhodnutí o přijetí musí být vyhotoveno písemně do třiceti dnů ode dne, kdy došlo k ověření podmínek pro přijetí ke studiu. Rozhodnutí se doručuje do vlastních rukou a musí v něm být uvedeno odůvodnění a poučení o možnosti podat žádost o přezkoumání. Každému uchazeči musí být umožněno nahlédnout do svých materiálů rozhodných pro přijetí, a to nejméně po dobu běhu lhůty, ve které může podat žádost o přezkoumání rozhodnutí.⁶²

Žádost o přezkoumání rozhodnutí o nepřijetí ke studiu se podává orgánu, který rozhodnutí vydal, a to do třiceti dnů od jeho doručení. Zmeškání lhůty lze ze závažných důvodů prominout. *„Rozhodnutí rektora vysoké školy v řízení o přezkoumání rozhodnutí o nepřijetí ke studiu (§ 50 odst. 7 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách) musí být odůvodněno. V odůvodnění je třeba uvést konkrétní důvody, o něž se rozhodnutí opírá, a vypořádat se s námitkami odvolatele tak, aby rozhodnutí bylo přezkoumatelné.“*⁶³

Vysoká škola nebo fakulta má ze zákona povinnost do patnácti dnů od skončení přijímacího řízení uveřejnit zprávu o jeho průběhu.

Právo na zápis do studia vzniká uchazeči dnem, kdy mu bylo sděleno rozhodnutí o přijetí. Zapisování probíhá ve lhůtách, které určí vysoká škola nebo fakulta.

Do samostatné působnosti vysoké školy patří i stanovení poplatku za studium. K tomu se vyjádřil NSS ve svém nálezu: *„Stanovení poplatku studentovi dle § 58 odst. 3 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, za studium delší, než je standardní doba zvětšená o jeden rok, s vymezením výše tohoto poplatku, vzniku povinnosti hradit tento poplatek a termínu splatnosti, je rozhodnutím ve smyslu § 65 odst. 1 s.ř.s., které je přezkoumatelné soudem ve správním soudnictví.“*⁶⁴

Samotné studium se většinou člení na semestry, ročníky nebo bloky. Tyto části se vždy skládají ze samotné výuky, z období, kdy probíhají zkoušky, a z prázdnin. Dvanáct kalendářních měsíců tvoří akademický rok⁶⁵, jehož začátek určí rektor.

⁶² Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 9. 2008, sp. zn. 2 As 73/2007 č. 1755/2009 Sb. NSS

⁶³ Viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2006, sp. zn. 2 As 37/2006 č. 1112/2007 Sb. NSS

⁶⁴ Viz rozsudek NSS ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. 2 As 50/2004 č. 907/2006 Sb. NSS

⁶⁵ § 52 zákona o vysokých školách

2.4.3 Přerušování a ukončení studia

Studium může být přerušeno⁶⁶ za podmínek stanovených ve studijním a zkušebním řádu. Je možné i opakované přerušování studia, ale je třeba dodržet veškeré lhůty stanovené ve zmiňovaných řádech. Jakmile dojde k přerušování, osoba přestává být studentem a opětovné právo na zápis jí vzniká dnem, kdy uplyne doba přerušování.

K ukončení studia⁶⁷ dochází řádně absolvováním. Dnem ukončení studia je den, kdy byla vykonána státní závěrečná zkouška nebo její poslední část. Vysokoškolský diplom a dodatek k diplomu jsou doklady o studiu.

Za ukončení studia se považuje i dobrovolné zanechání studia, nebo neplnění studijních povinností podle studijního a zkušebního řádu.

Důvody vedoucí k ukončení studia tedy můžeme rozdělit na důvody stojící na straně školy a na straně studenta. Mezi důvody na straně školy patří odnětí akreditace studijního programu, oznámení o zrušení studijního programu a uplynutí doby, na kterou byla akreditace vydána. Na straně studenta je to zanechání studia, nesplnění studijních povinností a vyloučení ze studia. Vyloučení ze studia lze uložit jako sankci za disciplinární přestupek nebo jestliže byl student přijat na základě podvodného jednání.

Doklady o studiu⁶⁸ a o absolvování studia jsou průkaz studenta, výkaz o studiu, vysokoškolský diplom, doklad o vykonaných zkouškách, doklad o studiu a dodatek k diplomu. Dodatek k diplomu se vydává od roku 2004. Je to dvojjazyčný dokument, který se vydává v češtině a v angličtině a uvádí se v něm informace o absolvovaném studijním programu a oboru, informace o vykonaných zkouškách a případně i informace o zkouškách vykonaných na jiných univerzitách. Dodatek k diplomu je především určen pro budoucí zaměstnavatele, protože poskytuje důležité informace o obsahu studia.

2.4.4 Práva a povinnosti studentů

Jednotlivá práva a povinnosti studentů jsou upraveny v § 62 a 63 zákona o vysokých školách. Následky porušení těchto práv v § 64 až 69. Vnitřní předpisy mohou okruh těchto práv ještě rozšířit a zajistit tak studentům další práva a povinnosti.

⁶⁶ § 54 zákona o vysokých školách

⁶⁷ §§ 55 a 56 zákona o vysokých školách

⁶⁸ § 57 zákona o vysokých školách

Každý student má právo studovat v rámci jednoho nebo více studijních programů. Má právo vybrat si studijní předměty a vytvořit si studijní plán podle pravidel studijního programu. Jestliže jeden předmět vyučuje více učitelů, může si student vybrat svého vyučujícího. Student koná zkoušky za podmínek stanovených studijním programem nebo studijním a zkušebním řádem. Jestliže student splní povinnosti stanovené studijním programem nebo studijním a zkušebním řádem, má právo zapsat se do další části studijního programu. Každý může navrhnout téma své bakalářské, diplomové, rigorózní nebo disertační práce. Studenti mohou využívat zařízení a informační technologie potřebné pro studium v souladu s předpisy stanovenými školou. Student má právo volit a být volen do akademického senátu, jestliže byl zřízen. Splní-li student podmínky pro přiznání stipendia podle stipendijního řádu vysoké školy, má na něj právo.

Povinnosti vyplývají ze studijního programu a studijního a zkušebního řádu. Jednou z nejdůležitějších povinností je dodržovat vnitřní předpisy školy a jejich součástí. Student má povinnost hradit poplatky spojené se studiem a uvést skutečnosti rozhodné pro jejich výši. Musí uvést svoji adresu pro doručování, dostavit se na předvolání rektora, děkana, nebo jimi pověřeného zaměstnance k projednání otázek týkajících se průběhu studia nebo ukončení studia.

Student se dopustí disciplinárního přestupku, jestliže zaviněně poruší povinnosti stanovené právními předpisy, nebo vnitřními předpisy školy nebo jejich součástí. Jako sankci lze uložit napomenutí, podmíněné vyloučení ze studia se stanovením lhůty a podmínek k osvědčení nebo vyloučení ze studia. Jestliže samostatné projednání přestupku povede k nápravě, je možné od sankce upustit. Při výběru druhu sankce se přihlíží k jednání, které vedlo ke vzniku disciplinárního přestupku, k okolnostem, za nichž byl spáchán, ke způsobeným následkům, a k míře zavinění. Přihlíží se také k dosavadnímu jednání studenta a k jeho snaze o nápravu. Vyloučení ze studia je možné uložit pouze tehdy, jestliže byl přestupek spáchán úmyslně. Jestliže uplyne od spáchání přestupku jeden rok, nelze ho již projednat, stejně tak jako pokud uplyne jeden rok od pravomocného odsuzujícího rozsudku v trestní věci. Do této jednorocní lhůty se nezapočítává lhůta, kdy osoba není studentem. Vyloučení ze studia je možné uložit také tomu, kdo se dopustil podvodného jednání, na jehož základě byl přijat ke studiu.

Zákonná úprava o správním řízení se nevztahuje na rozhodování o právech a povinnostech studentů, ani na disciplinární řízení. Zákon o vysokých školách obsahuje

speciální právní úpravu, která se na tyto případy aplikuje. Rozhodnutí musí být vydáno do třiceti dnů od obdržení žádosti nebo od oznámení předmětné skutečnosti. Student musí být o rozhodnutí prokazatelně informován. Rozhodnutí se vyznačuje v evidenci, kterou vede škola.

Některá rozhodnutí⁶⁹ musí být vydána písemně, musí obsahovat odůvodnění, poučení o opravných prostředcích a musí být doručeno do vlastních rukou studenta. Do třiceti dnů od doručení rozhodnutí může student požádat o jeho přezkoumání. Zmeškání této lhůty lze prominout jen ze závažných důvodů. Žádost se podává tomu orgánu, který vydal rozhodnutí. Pokud je tímto orgánem děkan, může žádosti vyhovět a rozhodnutí změnit nebo zrušit, jinak ji předá rektorovi, který rozhodne. Rozhodnutí, které bylo vydáno v rozporu se zákonem nebo vnitřním předpisem rektor změní nebo zruší. Jestliže dojde ke změně rozhodnutí, musí orgány školy přijmout taková opatření, aby byla obnovena všechna práva studenta, a aby byly odstraněny nepříznivé následky způsobené vadným rozhodnutím.

Zahájení disciplinárního řízení je odlišné podle toho, zda se vysoká škola vnitřně člení na fakulty nebo ne. Jestliže se vysoká škola vnitřně nečlení, zahajuje řízení rektor a danou věc projednává disciplinární komise vysoké školy. V opačném případě zahajuje řízení děkan a příslušným orgánem je disciplinární komise fakulty. V návrhu na zahájení řízení je uveden popis skutku, navrhované důkazy a zdůvodnění, proč se zřejmě jedná o disciplinární přestupek. Celé řízení je zahájeno, jakmile je student seznámen s návrhem. Koná se ústní jednání za přítomnosti studenta. Bez přítomnosti studenta je možné konat řízení jen tehdy, byl-li student řádně pozván a bez omluvy se nedostaví. Disciplinární komise navrhne sankci, kterou považuje za přiměřenou. Rektor a děkan mohou ale uložit i přísnější sankci. Disciplinární řízení se zastaví, jestliže se prokáže, že se nejedná o disciplinární přestupek, nepodaří-li se prokázat, že daný přestupek spáchal student, anebo jestliže osoba přestane být studentem.

⁶⁹ Pozn. rozhodnutí uvedená v § 63 odst. 3 zákona o vysokých školách

3 Veřejná správa

3.1 Veřejná správa a její organizace

V rámci této kapitoly považuji za vhodné nejprve vymežit základní pojmy, které s veřejnou správou souvisejí. Správou se obvykle rozumí vedení, řízení nebo péče o určité záležitosti. Též se jí rozumí činnost sledující určitý cíl, účel nebo záměr, který může být soukromý nebo veřejný. Podle toho pak můžeme správu rozdělit na správu soukromou a správu veřejnou. Správa obsahuje dva prvky – prvek účelový (správa usiluje o dosažení stanoveného cíle) a prvek právní (při usilování o dosažení stanoveného cíle je třeba se pohybovat v mezích stanovených zákonem).

Cílem soukromé správy je sledování vlastního soukromého zájmu, kterým může být například péče o majetek nebo péče o prosperitu podniku. „*Vedle toho ovšem existuje i správa veřejná, kdy je rozhodujícím zájem veřejný, tedy řízení veřejných záležitostí (tj. státních, regionálních, obecních, obecně prospěšných atp.). Na rozdíl od soukromé správy je pro výkon veřejné správy charakteristická jistá omezenost, širší vázanost právem. Vychází se pak z toho, že veřejný zájem má vyšší hodnotu než zájem soukromý, vykonávat veřejnou správu totiž zároveň znamená plnění právem uložené povinnosti (J. Pošvár).*“⁷⁰

Pro veřejnou správu jako veřejnou moc je typické, že jí je nadán stát a dále jím pověřené subjekty. Veřejnou moc dělíme na státní moc, která náleží státu, a na zbývající veřejnou moc, která je od státní moci odvozena, a musí s ní být v souladu. Zbývající veřejná moc je svěřena subjektům nestátního charakteru ke správě veřejných záležitostí.

Veřejná moc je charakteristická nerovným postavením subjektů, k čemuž se vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu, kde vymežil veřejnou moc jako takovou moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech subjektů, ať již přímo, nebo zprostředkovaně. Subjekt, o jehož právech nebo povinnostech rozhoduje orgán veřejné moci, není v rovnoprávném postavení s tímto orgánem a obsah rozhodnutí tohoto orgánu nezávisí od vůle subjektů.⁷¹

Veřejnou správu členíme na státní správu, samosprávu a ostatní veřejnou správu. Státní správa je vykonávána státem a je odvozena od jeho poslání a postavení. Podle subjektů,

⁷⁰ SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009. s. 18

⁷¹ Usnesení ÚS ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93

kteře vykonávají státní správu, pak dělíme státní správu na přímou a nepřímou. Přímá státní správa je přímo vykonávána orgány státu. Nepřímou státní správu vykonávají v přenesené působnosti veřejnoprávní korporace, nebo jiné osoby, kterým byl výkon těchto pravomocí svěřen.

Samospráva je vykonávána veřejnoprávními korporacemi, tedy subjekty odlišnými od státu. Samosprávu lze chápat jako určitý prvek decentralizace státní moci. „*Předmětem samosprávy je správa (části) veřejných věcí na místní (územní) úrovni (obce, kraje, apod.) anebo v souvislosti s výkonem určitého specifického, „svobodného“ povolání (profesní komory). Samospráva nemůže být vykonávána soukromými fyzickými nebo právníckými osobami; ty mohou vykonávat v tomto směru jen správu soukromou, která se ovšem z hlediska některých činností může způsobu jednání samosprávy blížit (v obou případech jde o správu vlastních záležitostí).*“⁷² Samospráva je vykonávána samostatně a orgány, které ji vykonávají, nejsou nikomu podřízeny. Do činnosti orgánů vykonávajících územní samosprávu může stát zasahovat, vyžaduje-li to ochrana zákona, a jen způsobem stanoveným zákonem.⁷³ Jestliže se rozhodovací činnost týká subjektivních práv a povinností, jsou tato rozhodnutí přezkoumatelná ve správním soudnictví.

Správní právo se člení na obecnou a zvláštní část. Obecné správní právo vymezuje všechny základní pojmy, jevy, instituty a popis procesní právní úpravy. Zvláštní část je velice rozmanitá a patří sem mnoho oborů. Problematiku školství řadíme do této zvláštní části správního práva.

Organizace veřejné správy se zajišťuje pomocí systému orgánů, které jsou hierarchicky uspořádané. Na jejím fungování se podílejí subjekty a vykonavatelé veřejné správy. Organizace je zakotvena v ústavních a dalších zákonech. Významná je především hlava třetí ústavy zakotvující moc výkonnou.

Ministerstva řadíme mezi přímé vykonavatele státní správy. Státní správu provádějí bezprostředně a to jménem státu. Státní správu mohou vykonávat nejen orgány státu, ale i jiné subjekty, na které byl výkon státní správy delegován. Vedle státní správy a delegované státní správy existuje i tzv. ostatní veřejná správa, kam řadíme orgány veřejných vysokých škol a jejich fakult jako vykonavatele akademické samosprávy.

⁷² SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009. s. 20

⁷³ čl. 101 odst. 4 Ústavy

3.2 Státní správa na úseku vysokých škol

Státní správu na úseku vysokých škol vykonává především Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvu je svěřen široký okruh působností a tím se výrazně účastní na veškeré činnosti vysokých škol.

3.2.1 Působnost ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je orgánem státní správy, v jehož čele stojí člen vlády. Jedná se tedy o monokratický orgán, který má dílčí věcnou a celostátní územní působnost.

Článek 79 odst. 1 Ústavy uvádí, že ministerstva a jiné správní úřady lze zřídit a jejich působnost stanovit pouze zákonem. Tímto zákonem je zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR (tzv. kompetenční zákon). V § 7 tohoto zákona je stanoveno, že MŠMT je ústředním orgánem státní správy pro vysoké školy.

Pro MŠMT a pro všechna ostatní ministerstva a ústřední orgány státní správy platí, že v okruhu své působnosti plní úkoly stanovené v zákonech a v jiných obecně závazných právních předpisech, dále plní úkoly vyplývající z členství v EU, v ostatních integračních seskupeních a v mezinárodních organizacích. Při své činnosti se řídí ústavními a ostatními zákony a usneseními vlády. V okruhu své působnosti zkoumají společenskou problematiku, analyzují výsledky, činí opatření k řešení aktuálních otázek, zpracovávají koncepce rozvoje a řeší stěžejní otázky. Ministerstva předkládají podklady potřebné pro sestavení návrhů státního rozpočtu. Jestliže jiné ministerstvo předloží vládě návrh týkající se působnosti jiného ministerstva, může toto ministerstvo vyjádřit své stanovisko k návrhu. Všechna ministerstva pečují o náležitou právní úpravu, k tomu připravují návrhy zákonů a jiných právních předpisů. Dbají o dodržování zákonnosti a v případě jejího porušení činí opatření k nápravě. Důležitým okruhem působnosti je plnění úkolů souvisejících se sjednáváním mezinárodních smluv, s rozvojem mezinárodních styků a mezinárodní spolupráce. Ministerstva zabezpečují úkoly, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních smluv a z členství v mezinárodních organizacích. Mezi ministerstvy dochází ke spolupráci při výměně potřebných informací a podkladů. Vláda ČR řídí, kontroluje a sjednocuje jejich činnost. Ministerstva by měla informovat veřejnost o důležitých opatřeních.⁷⁴

⁷⁴ Pozn. podrobněji viz § 20 – 28 kompetenčního zákona

Na úseku vysokých škol je působnost ministerstva vymezena v § 87 zákona o vysokých školách. Ministerstvo registruje vnitřní předpisy vysokých škol, bez nichž by školy nemohly fungovat. Žádost podává rektor a ministerstvo rozhodne do devadesáti dnů ode dne jejího předložení. Pokud nejsou vnitřní předpisy v rozporu se zákonem, vyznačí se registrace na stejnopisu registrovaného vnitřního předpisu. V opačném případě vyzve ministerstvo ke zjednání nápravy. Jestliže k ní nedojde, žádost bude zamítnuta.

Ministerstvo vypracovává a zveřejňuje výroční zprávu o stavu vysokého školství, dlouhodobý záměr, projednává a vyhodnocuje dlouhodobé záměry veřejných vysokých škol a dlouhodobé záměry soukromých vysokých škol a jejich každoroční aktualizaci. Také rozděljuje finanční prostředky ze státního rozpočtu z kapitoly školství vysokým školám a kontroluje jejich využití. Ministerstvo kontroluje hospodaření veřejné vysoké školy, přičemž se řídí zákonem ČNR č. 552/1991 Sb., o státní kontrole, ve znění zákona č. 166/1993 Sb.

Ministerstvo uděluje soukromým vysokým školám státní souhlas. Rozhoduje o akreditaci studijních programů a o udělení akreditace habilitačního řízení a řízení ke jmenování profesorem. Ministerstvo může jmenovat další členy zkušební komise u státní zkoušky z významných odborníků v daném oboru.

Ministerstvo sdružuje a využívá informace o uchazečích, účastnících a absolventech celoživotního vzdělávání z matriky studentů. Může využívat rodná čísla uchazečů, osob přijatých ke studiu, studentů a osob, které přerušily nebo ukončily studium, účastníků celoživotního vzdělávání a absolventů celoživotního vzdělávání.

Nově vede ministerstvo v elektronické podobě registr docentů a profesorů zaměstnaných na veřejných a soukromých vysokých školách. Registr byl schválen novelou č. 159/2010 a oficiálně byl spuštěn 1. října 2010. Hlavním cílem je především vést evidenci o pracovních úvazcích docentů a profesorů. Registr byl zřízen tak, aby sloužil akreditační komisi při udělování akreditace jednotlivým studijním programům. Snadněji se pak zjistí, zda je výuka dostatečně zabezpečena po personální stránce. V praxi vysokých škol se často objevují tzv. „létající profesori“⁷⁵, kteří mají vedle úvazků na veřejných vysokých školách i několik vedlejších úvazků zpravidla na soukromých vysokých školách. Docenti a profesori si zlepši své platové ohodnocení a pro soukromou vysokou školu jsou tím velice prospěšní, protože pro udělení státního souhlasu musí být prokázáno, že výuka bude personálně zajištěna habilitovanými pedagogy. Problém s tzv. „létajícími profesory“ je především v tom, že bývají

⁷⁵ Viz. KORBEL, Petr. *Konec létajících profesorů?* [online]. Profit.cz, 19. 5. 2010 [cit. 5. 12. 2010]. Dostupné na < <http://www.profit.cz/clanek/konec-letajicich-profesoru.aspx> >.

často pro studenty nedosažitelní, neboť se na akademické půdě školy zdržují například jen jeden den v týdnu. To pak může mít v některých případech negativní vliv na celé uskutečňování studijního předmětu a především na studenty, kterým není věnován dostatek času. Je zřejmé, že docenti a profesori, kteří každý den vyučují na jiné instituci, nemají dostatek času na vědeckou a publikační činnost, ani na další sebevzdělávání a doplňování svých znalostí. To vše povede ke zhoršení kvality vzdělávání. S ohledem na počet veřejných a soukromých vysokých škol je možné, že řada škol bude mít problémy se získáním akreditace, a v důsledku toho pak mohou být některé školy dokonce zavřené.

Ministerstvo vykonává státní správu vysokých škol v souladu se zákonem o vysokých školách, plní úkoly nadřízeného správního orgánu ve správním řízení a přijímá potřebná opatření podle § 37, 38, 43 a 85. Dále uznává zahraniční vysokoškolské vzdělání a kvalifikaci a přiznává stipendia hrazená ze státního rozpočtu. Materiálně a finančně zabezpečuje činnost Akreditační komise. A vyslovuje souhlas nebo se vyjadřuje k záležitostem uvedených v § 95.

V kompetenci ministerstva je také poskytování metodické pomoci pro přípravu statutů, dalších předpisů, vedení evidence studentů, statistického výkaznictví, knihovnictví, informačních systémů a zahraničních vztahů a pro udělování věcných a finančních ocenění vynikajícím studentům, absolventům nebo dalším osobám za mimořádné výsledky ve studiu a ve výzkumné, vývojové a inovační, umělecké nebo další tvůrčí činnosti.

V případě, že MŠMT vydává rozhodnutí o udělení akreditace studijnímu programu zdravotnického zaměření, vzniká mu povinnost informovat Ministerstvo zdravotnictví.

Prostřednictvím státního rozpočtu poskytuje ministerstvo účelovou podporu z evropských fondů právnickým a fyzickým osobám, které řeší projekty zaměřené na vzdělávací činnost. Tyto projekty jsou přidělovány na základě vyhlášené veřejné soutěže. Ministerstvo stanovuje část účelové podpory z evropských fondů, kterou je příjemce povinen poskytnout spolupříjemci.

3.2.2 Akreditace

Pojem akreditace pochází z francouzského slova *accréditer*, což znamená ověřit důvěryhodnost. Vysoké školy tento pojem používají pro osvědčení, že studijní program odpovídá všem nárokům, které jsou kladeny na vysokoškolské studium.

Proces akreditace pro vyšší odborné školy je upraven v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. školský

zákon) v § 104 až 107, v nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a ve vyhlášce č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů.

Nyní se budu věnovat akreditaci pro vysoké školy, pro které platí zákonná úprava obsažená v zákoně č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů a ve vyhlášce ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu.

Akreditace je udělována ministerstvem a pro školy se tím vyjadřuje oprávnění přijímat uchazeče, konat výuku, zkoušky a udělovat akademické tituly. Akreditace je nutná nejen ke studijním programům, ale i pro habilitační řízení a pro řízení ke jmenování profesorem. Pro její získání je třeba podat písemnou žádost, jejíž náležitosti jsou stanoveny zákonem.⁷⁶ Ministerstvo postoupí žádost akreditační komisi, která ji musí posoudit do 120 dnů ode dne, kdy jí byla žádost postoupena. Jestliže žádost obsahuje zjevné nedostatky, vyzve akreditační komise danou vysokou školu, aby zjedнала nápravu ve stanovené lhůtě, a řízení se přeruší. Pokud nedojde k nápravě, rozhodne komise na základě původní žádosti. Jakmile vydá akreditační komise své stanovisko, musí ministerstvo rozhodnout o akreditaci do třiceti dnů.

„Ministerstvo akreditaci neudělí, jestliže

- a) studijní program neodpovídá požadavkům uvedeným v části čtvrté tohoto zákona,*
- b) studijní program není dostatečně zabezpečen po stránce personální, přístrojové a informační,*
- c) uskutečňování studijního programu není finančně nebo materiálně a technicky zabezpečeno,*
- d) vysoká škola neskýtá záruku řádného zajištění výuky,*
- e) v žádosti byly uvedeny nesprávné údaje rozhodné pro akreditaci,*
- f) Akreditační komise nevydala souhlasné stanovisko.“⁷⁷*

Akreditaci lze udělit nejdéle na dobu deseti let, obvykle se však uděluje na dobu celé délky studia. Platnost akreditace lze opakovaně prodlužovat, případně i rozšiřovat. Akreditace zaniká uplynutím doby, na kterou byla udělena, nebo oznámením vysoké školy o zrušení studijního programu. Jestliže je akreditace odňata nebo pozastavena, má vysoká škola povinnost zajistit studentům pokračování ve studiu, a to buď ve stejném, nebo obdobném studijním programu na téže nebo jiné vysoké škole.

⁷⁶ Pozn. náležitosti žádosti jsou uvedeny v § 79 odst. 1 zákona o vysokých školách

⁷⁷ § 79 odst. 5 zákona o vysokých školách

3.2.3 Akreditační komise

Akreditační komise je komisí vlády, neboť její členové jsou na návrh ministra jmenováni vládou. Ministr si nejprve vyžádá doporučení reprezentace vysokých škol, Rady pro výzkum a vývoj a Akademie věd České republiky a projedná s nimi návrh. Akreditační komise má celkem 21 členů a předsedkyní je prof. PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.⁷⁸ Jednotliví členové jsou jmenováni na šest let, nejvíce však na dvě funkční období. Při vzniku akreditační komise byla určena jedna třetina členů, jejichž funkční období bylo dva roky, druhá třetina měla funkční období na čtyři roky a poslední třetina byla zvolena na celé funkční období, tedy na šest let. Členové se tedy volí postupně vždy po jedné třetině tak, aby byla zachována kontinuita. Za člena může být zvolena jen všeobecně uznávaná odborná autorita. Funkce člena akreditační komise je neslučitelná s funkcí rektora, prorektora, děkana a ředitele instituce, a platí, že všichni členové jsou při výkonu své funkce nezávislí.

Akreditační komise může zřizovat poradní pracovní skupiny. Existuje 21 stálých pracovních skupin pro následující obory: biologii a ekologii; chemii; ekonomii; farmacii; filologii a literární vědy; filozofii, teologii a religionistiku; fyziku; geoidy; historii; lékařství; matematiku a informatiku; nelékařské zdravotnické obory; oborové didaktiky; pedagogiku, psychologii a kinantropologii; právo a bezpečnostní obory; sociální vědy; technické obory; umění a uměnovědy; veterinární medicínu; vojenské obory a zemědělství, lesnictví a potravinářství.

Činnost akreditační komise je upravena statutem, který byl schválen usnesením vlády.⁷⁹ Dle článku 1 Statutu komise pečuje o kvalitu vysokoškolského vzdělávání a všestranně posuzuje vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou a další tvůrčí činnost vysokých škol. Dále hodnotí činnost vysokých škol a kvalitu akreditovaných činností, zveřejňuje výsledky hodnocení, posuzuje další záležitosti, které jí předloží ministr a vydává k nim stanoviska. Výše zmiňovaná stanoviska vydává komise např. k žádostem o akreditaci studijních programů, habilitačních řízeních a k řízením ke jmenování profesorem, ke zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení fakulty univerzitní vysoké školy, k udělení státního souhlasu pro právnickou osobu, která chce působit jako soukromá vysoká škola a v případě určování typu vysoké školy.

⁷⁸ Pozn. seznam všech členů Akreditační komise viz příloha č. 4 k diplomové práci

⁷⁹ Pozn. Statut Akreditační komise je dostupný na <www.msmt.cz/vzdelavani/statut-akreditačni-komise> i na <http://www.akreditačníkomise.cz/attachments/234_statut_ak_2004.pdf>

Zasedání komise se konají nejméně třikrát ročně. Podnět pro zasedání může podat předseda komise, její místopředseda, jedna třetina členů nebo ministr. Komise se zaměřuje na hodnocení činnosti institucí a kvality akreditovaných studijních programů. Pro zjednodušení a větší efektivitu práce se zřizují účelové pracovní skupiny zaměřené na jednotlivé obory.

Každý rok vydává komise výroční zprávu o své činnosti, jejíž přílohou je zpráva o materiálním a finančním zabezpečení činnosti komise. Ve statutu je upravena působnost předsedy, místopředsedy a členů komise. Předseda je odpovědný za činnost komise, svolává a řídí její zasedání, předkládá ministrovi stanoviska k jednotlivým žádostem a k záležitostem, které předložil ministr, předkládá ministrovi různé podněty, zúčastňuje se projednávání otázek souvisejících s činností komise na ministerstvu a další.⁸⁰

Místopředseda především zastupuje předsedu v době jeho nepřítomnosti, řídí pracovní skupiny, odpovídá za jejich činnost a vykonává další činnosti, kterými je pověřen předsedou. Jednotliví členové mají právo hlasovat, účastnit se zasedání, podílet se na přípravě podkladů pro vypracování stanovisek a mohou navrhopvat zřízení pracovních skupin.

Pracovní skupiny mohou být zřízeny jako stálé nebo jako účelové. Účelové skupiny se zřizují pouze na dobu nezbytnou pro zhodnocení nebo posouzení daných záležitostí. Chybí-li v komisi zastoupení pro daný obor, může být jejím členem zvolena i osoba, která není členem akreditační komise, avšak nesmí to být vedoucí pracovník hodnocené instituce.

Jednací řád komise je obsažen v článku 12 Statutu. Předseda navrhuje program zasedání, o kterém musí být členové předem informováni. Při zahájení zasedání se schvaluje program a členové komise nebo tajemník mohou podat návrhy na změny programu. Zasedání se musí konat v takových intervalech, aby byla vždy dodržena lhůta 120 dnů pro posouzení předložené žádosti. Členové komise se nemohou dát nikým zastoupit. Zasedání jsou neveřejná. Jedinou výjimku tvoří představitelé ministerstva a zástupci vysokých škol, kteří jsou oprávněni se zasedání zúčastnit. K zasedání mohou být přizváni zástupci žadatelů, vedoucí pracovníci hodnocené instituce a případně další osoby.

Komise rozhoduje hlasováním, při kterém je třeba, aby byly přítomny alespoň dvě třetiny členů. Ke schválení projednávané věci je třeba souhlas nadpoloviční většiny všech členů.

⁸⁰ Pozn. podrobněji viz článek 5 Statutu

3.2.3.1 Náležitosti žádosti pro bakalářské a magisterské studijní programy

Náležitosti obsahu žádosti o akreditaci jsou uvedeny ve vyhlášce MŠMT č. 42/1999 Sb. Všechny požadavky na obsah žádostí jsou zpracovány formulářově tak, aby se co nejvíce usnadnilo jejich posuzování, a aby vše bylo přehledné.⁸¹

Formuláře:

- A: Žádost o akreditaci/rozšíření nebo prodloužení doby platnosti akreditace bakalářského/magisterského studijního programu.
- B: Charakteristika studijního programu a jeho oborů, pokud se na obory člení
- C: Pravidla pro vytváření studijních plánů SP (oboru) a návrh témat prací
- D: Charakteristika studijního předmětu
- E: Personální zabezpečení studijního programu (studijního oboru)
- F: Související vědecká, výzkumná, vývojová, umělecká a další tvůrčí činnost
- G: Personální zabezpečení
- I: Uskutečňování akreditovaného SP mimo sídlo vysoké školy

Žádost se předkládá ministerstvu písemně a podává ji vysoká škola nebo jiná právnická osoba se sídlem v České republice zabývající se vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovativní, uměleckou nebo další tvůrčí činností nebo právnická osoba, která žádá o udělení státního souhlasu. Příložená musí být i žádost v elektronické podobě na pevném elektronickém nosiči.

Alespoň šest měsíců před koncem platnosti akreditace musí být podána žádost, aby měla akreditační komise dostatek času na její posouzení. Struktura formuláře může být pozměněna, pokud žadatel nevyhovuje, ale musí být dodržen stanovený rozsah a připojen vysvětlující komentář. Jestliže se žádá o prodloužení platnosti akreditace, je třeba uvést přístup ke zveřejněným bakalářským, diplomovým a rigorózním pracím. Formuláře se vyplňují v programu Word. Do záhlaví se vždy uvede název vysoké školy nebo její součásti a název příslušného studijního programu.

Pro doktorské studijní programy existují speciální formuláře, ale základní pokyny pro vyplnění jsou stejné jako pro bakalářské a magisterské studijní programy. Několik formulářů je stejných, ale některé jsou rozdílné s ohledem na zaměření doktorského studijního programu a jeho specifika. Akreditaci vyžaduje i habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem, pro něž existuje samostatná žádost.

⁸¹ Formulář B viz příloha č. 5 k diplomové práci

3.3 Samospráva na úseku vysokých škol

Samospráva je prvkem decentralizace státní správy, při kterém je přenesen výkon určitých veřejných záležitostí na subjekty odlišné od státu. Tyto subjekty vykonávají správu vlastních záležitostí. Samosprávné orgány jsou relativně nezávislé a do jejich činnosti lze zasahovat jen na základě a v mezích zákona. Kontrolovat samosprávu je možné díky správnímu dozoru a soudnímu přezkumu.

Samospráva je svěřena orgánům vysokých škol a orgánům fakult. Podle zákona o vysokých školách patří mezi samosprávné akademické orgány akademický senát, rektor, vědecká nebo umělecká rada, případně akademická rada, jedná-li se o neuniverzitní vysokou školu, a disciplinární komise. Zákon rozeznává i další orgány, kterými jsou správní rada veřejné vysoké školy a kvestor.

Velice důležité je rozeznávat akademické orgány veřejné vysoké školy a orgány jednotlivých fakult. Některé orgány mají stejné názvy, ale není možné je vzájemně zaměňovat, protože každý orgán má jinak vymezený okruh svých pravomocí.

3.3.1 Akademický senát

Akademický senát⁸² je samosprávným zastupitelským akademickým orgánem, který je zřizován na základě zákona o vysokých školách, a který musí být zřízen na všech veřejných vysokých školách. Nejnižší možný počet členů je jedenáct, přičemž studenti tvoří nejméně jednu třetinu, maximálně však jednu polovinu. Členové jsou voleni z příslušníků akademické obce na základě přímých voleb s tajným hlasováním nejvýše na tříleté funkční období. Důležitou úlohu mají vnitřní předpisy, které stanoví konkrétní průběh voleb, počet členů akademického senátu, způsob volby předsedy senátu, orgány akademického senátu a jejich ustavování, důvody zániku členství a neslučitelnost s jinými funkcemi.

Podle zákona je členství v akademickém senátu neslučitelné s funkcí rektora, prorektora, děkana a proděkana. Jestliže akademický senát nevyvíjí svoji činnost po dobu šesti měsíců, končí tím funkční období všech členů a rektor musí nejpozději do třiceti dnů vyhlásit nové volby.

⁸² § 8 a § 9 zákona o vysokých školách

Veškerá zasedání jsou veřejně přístupná. Předseda akademického senátu musí svolit mimořádné zasedání, jestliže o to rektor požádá. Rektor má právo kdykoli vystoupit na zasedání.

Působnost akademického senátu je poměrně dosti široká. Na návrh rektora rozhoduje o zřízení, sloučení, splynutí, rozdělení nebo zrušení součásti vysoké školy a se souhlasným vyjádřením orgánů nebo příslušných osob o zřízení nebo zrušení společných pracovišť součástí vysoké školy. Na návrh rektora nebo akademického senátu fakulty schvaluje vnitřní předpisy vysoké školy a jejich součástí. Akademický senát schvaluje rozpočet předložený rektorem a kontroluje využívání finančních prostředků. Dále schvaluje výroční zprávu o činnosti, výroční zprávu o hospodaření a hodnocení činnosti vysoké školy, přičemž všechny tyto materiály předkládá rektor. Rektor podává návrhy na jmenování a odvolání členů vědecké rady a disciplinární komise veřejné vysoké školy, které opět musí schválit akademický senát.

Senát dále schvaluje podmínky pro přijetí ke studiu ve studijních programech konaných mimo fakulty. Usnází se o návrhu na jmenování rektora a může navrhnout i jeho odvolání z funkce. V tomto případě se akademický senát usnází tajným hlasováním. K přijetí návrhu rektora je třeba vyslovení nadpoloviční většiny členů. Pro odvolání rektora platí přísnější podmínky, a aby byl návrh na odvolání přijat, je třeba souhlasu tří pětin všech členů akademického senátu. Senát schvaluje dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy a jeho každoroční aktualizace po projednání ve vědecké radě. Rektor může navrhnout zrušení nebo pozastavení účinnosti vnitřního předpisu, rozhodnutí nebo jiného úkonu orgánu součásti veřejné vysoké školy, jestliže jsou v rozporu se zvláštními předpisy nebo vnitřními předpisy školy.

Akademický senát podává vyjádření k návrhům těch studijních programů, které se neuskutečňují na fakultách a k záměru rektora jmenovat nebo odvolat prorektory. Dále se senát vyjadřuje k právním úkonům, které vyžadují souhlas správní rady veřejné vysoké školy. Jedná se o právní úkony, které souvisejí s nabytím nebo převodem nemovitých věcí, a s nabytím nebo převodem movitých věcí, jejichž cena je vyšší než pětinasobek částky, od níž jsou věci považovány za hmotný majetek podle § 26 odst. 2 zákona č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů. Dále se jedná o právní úkony, kterými se hodlá zřídit věcné břemeno nebo předkupní právo, a kterými chce vysoká škola založit jinou právnickou osobu. V takovém případě se akademický senát vyjadřuje i k peněžitým

a nepeněžitým vkladům do těchto právnických osob. Senát se vyjadřuje i k podnětům a stanoviskům správní rady veřejné vysoké školy.

3.3.2 Rektor

Nejvyšším představitelem veřejné vysoké školy je rektor⁸³, který jedná a rozhoduje ve věcech školy, jestliže zákon nestanoví jinak. Pokud zvláštní předpis předpokládá působnost statutárního orgánu, plní ji rektor.

Rektor je jmenován i odvoláván prezidentem republiky na návrh akademického senátu. Návrh se podává prostřednictvím ministra školství, mládeže a tělovýchovy, který je oprávněn navrhnout i mzdu. Rektor je jmenován na funkční období, které je čtyřleté. Na téže vysoké škole může funkci rektora vykonávat stejná osoba jen dvě po sobě jdoucí funkční období. Rektor jmenuje své zástupce (prorektory), kteří jej mohou zastupovat v jím určeném rozsahu. Na školách se obvykle jmenují prorektoři pro tyto oblasti: věda a výzkum, zahraniční vztahy, komunikace a další vzdělávání, studium a studenti, organizace a řízení, doktorské studium a akademické kvalifikace, celoživotní vzdělávání a rovné příležitosti, vědecká a tvůrčí činnost, vnější vztahy, investiční výstavba, rozvoj a další. Na každé vysoké škole jsou určeny odlišně. Vždy záleží na tom, jakou oblast působnosti rektor prorektorům vymezí.

3.3.3 Vědecká rada

Vědecká rada⁸⁴ (na uměleckých školách umělecká rada, na neuniverzitních vysokých školách akademická rada) je složená z významných představitelů oborů, ve kterých vysoká škola uskutečňuje studijní programy. Předsedou vědecké rady je rektor, který jmenuje a odvolává jednotlivé členy. Alespoň jednu třetinu členů vědecké rady tvoří představitelé, kteří nejsou členy akademické obce vysoké školy.

Vědecká rada projednává dlouhodobý záměr školy a schvaluje studijní programy, jestliže nespádají do působnosti vědecké nebo umělecké rady fakulty. Vědecká rada vykonává působnost v řízení ke jmenování profesorem a v habilitačním řízení. Rektor může požádat vědeckou radu, aby se vyjádřila k jeho předloženým návrhům.

⁸³ § 10 zákona o vysokých školách

⁸⁴ § 11 a § 12 zákona o vysokých školách

3.3.4 Disciplinární komise

Disciplinární komise⁸⁵ veřejné vysoké školy je dalším samosprávným orgánem. Jejího předsedu a členy jmenuje rektor z řad členů akademické obce, a to vždy nejvýše na dvouleté funkční období. Zvláštností je, že polovina je tvořena studenty a druhá polovina akademickými pracovníky.

Komise projednává disciplinární přestupky studentů, kteří nejsou zapsáni na žádné fakultě, a po projednání předkládá návrh na rozhodnutí rektorovi.

Jsou-li všichni studenti zapsáni na fakultách, není důvod pro zřízení disciplinární komise. Přestupky jsou poté projednávány v rámci disciplinárních komisí jednotlivých fakult.

⁸⁵ § 13 zákona o vysokých školách

4 Úvahy de lege ferenda

4.1 Zavedení školného na vysokých školách

V poslední části diplomové práce se budu věnovat otázce zavedení školného na vysokých školách, o kterém se diskutuje již několik let a jedná se o poměrně kontroverzní otázku, která jednou bude mít významný vliv na celé terciární vzdělávání. Zavedení školného by se výrazně dotklo zejména sociálně slabších studentů, což by dokonce mohlo vést k jejich diskriminaci. V rámci této kapitoly se ještě zaměřím se na současné zdroje příjmů veřejných vysokých škol, uvážím argumenty pro a proti zavedení školného a zmíním dosud navrhované varianty jeho placení.

Propagátoři školného usilují zejména o to, aby se celkově zlepšilo financování vysokých škol. Vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu. Každá vysoká škola má sestaven svůj rozpočet⁸⁶ na kalendářní rok a podle něj během roku hospodaří. Rozpočet nesmí být sestaven jako deficitní. Hospodaření a nakládání s majetkem náleží do samostatné působnosti vysoké školy.⁸⁷ Hlavní příjmy rozpočtu veřejné vysoké školy tvoří⁸⁸: příspěvek ze státního rozpočtu na vzdělávací a vědeckou, výzkumnou, vývojovou a inovační, uměleckou nebo další tvůrčí činnost, podpora výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků, dotace ze státního rozpočtu, poplatky spojené se studiem, výnosy z majetku, jiné příjmy nebo jiné příspěvky ze státního rozpočtu, státních fondů, z Národního fondu a rozpočtů obcí a krajů, výnosy z doplňkové činnosti, příjmy z darů a dědictví.

Jak jsem zmínila výše, veřejné vysoké školy mají nárok na příspěvek ze státního rozpočtu na vědeckou a výzkumnou činnost. Žádost se zasílá Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy, které rozhoduje o udělení příspěvku. Výše příspěvku záleží na tom, o jaký studijní obor se jedná, jaká je jeho finanční náročnost, neméně důležitým ukazatelem je i počet studentů a výsledky dosažené ve vědecké činnosti. Posuzují se též dlouhodobé záměry školy.

I když mají vysoké školy několik zdrojů příjmů do svého rozpočtu, jsou tyto příjmy nedostatečné a školy se stále potýkají s nedostatkem financí.

⁸⁶ § 18 zákona o vysokých školách

⁸⁷ § 6 odst. 1 písm. k) zákona o vysokých školách

⁸⁸ § 18 odst. 2 zákona o vysokých školách

Hlavním cílem zavedení školného by mělo být zlepšení financování vysokých škol, což by mělo vést k nárůstu přijímaných studentů a především ke zlepšení kvality výuky. Školné by se tak stalo jedním z hlavních příjmů. Vysoké školy neustále přijímají více nových studentů, neboť za každého studenta dostávají příspěvek od státu. Ten se ale v poslední době vzhledem k hospodářské krizi a státním úsporám dosti snižuje a vysoké školy tak nemají dostatek finančních prostředků.

Zavedení školného má své zastánce, ale i řadu odpůrců. Každá z těchto skupin má své argumenty, proč by se školné mělo zavést, nebo naopak nemělo. Zastánci školného argumentují především tím, že kdyby si studenti museli platit školné, došlo by k výraznému snížení počtu tzv. věčných studentů a tím by bylo zaručeno, že o studium by se ucházeli skutečně motivovaní lidé, tedy jen opravdoví zájemci o vzdělávání. Tím by se také snížil počet neúspěšných absolventů a stát by nemusel vynaložit tolik výdajů na nedostatečně motivované studenty a na studenty, pro které slouží studium jako oddálení od nastoupení do zaměstnání.

Odpůrci školného naopak argumentují tím, že zavedení školného stejně nezlepší přeplněnost škol. Školy přijímají co nejvyšší počet studentů, aby získaly dotace od státu. A po zavedení školného by se vůbec nic nezměnilo, školy by opět přijímaly co nejvyšší počet studentů, protože čím větší počet studentů, tím větší zdroj příjmů. Zavedení školného navíc nezaručuje ani kvalitní učitele, ani kvalitní vzdělání. Odpůrci zásadně vyvracejí názor zastánců, že by školné mělo sloužit jako motivační faktor, a to tím, že zájemců o studium každým rokem přibývá. Navíc u studentů z majetných rodin nemůže být o motivaci žádná řeč, a studentům z nemajetných rodin by zavedení školného ublížilo, ale rozhodně by je nemotivovalo. Školy mají zájem o nadané studenty, a proto není možné omezit právo na vzdělání méně majetným studentům. Školné by mohlo vést i k výraznému nárůstu korupce ve školství.

Pravděpodobně nejspornější otázkou je určit výši školného tak, aby nediskriminovala sociálně slabší studenty. Myslím si, že se studiem je i tak spojena spousta finančních nákladů. Vysoké školy se většinou nacházejí ve velkých městech, a pro některé speciálně zaměřené obory existuje jen jedna fakulta nebo vysoká škola v republice. Tím vznikají velké náklady nejen na ubytování, dojíždění, stravování, ale i na učební pomůcky. A ani odborná literatura a učebnice nejsou zrovna levnou záležitostí.

Nesmírně důležité je objasnit, jakou formou by se vůbec školné platilo. Existuje řada návrhů, ale dosud nebylo dosaženo žádné shody o tom, který systém by byl v praxi nejefektivnější. Nejčastěji se hovoří o systému odloženého školného či o přímém školném.

Zastánci odloženého školného argumentují tím, že by banky poskytovaly půjčky na studium, které by se splácely až po dokončení studia. Studenti by po absolvování školy byli znevýhodněni tím, že by museli splácet danou půjčku a to by je mohlo donutit nastoupit do jakéhokoli zaměstnání, i když by to neodpovídalo jejich oboru a celkovému dosaženému vzdělání.⁸⁹ Čerství absolventi by byli zadlužení a výše jejich dluhu by neustále narůstala kvůli úrokům. V konečném důsledku by zaplatili mnohem více a půjčku by spláceli několik dalších let. Existuje ale i jiná varianta odloženého školného. Ta říká, že školné by se začalo splácet až od okamžiku, kdy absolvent dosáhne určité stanovené výše platu. Ti, co této hranice nedosáhnou, by platili jen poměrnou část.

Přímé školné by se platilo vždy buď na začátku každého semestru, nebo na začátku školního roku. Tento systém je typický pro soukromé vysoké školy a pro vyšší odborné školy. Pro odpůrce školného je tento systém naprosto nepřijatelný, protože přímé školné by vedlo k prohloubení sociálních nerovností a ke zhoršenému přístupu ke vzdělání.

Největší vliv na zavedení školného mají vládnoucí politické strany a jejich koaliční smlouva. V říjnu letošního roku přišly Věci veřejné s návrhem zavedení zápisného⁹⁰, které by se platilo buď na začátku každého semestru, nebo na začátku školního roku, a to již od září 2011. Výše zápisného by se pohybovala kolem 6 000,- Kč za semestr. S tímto návrhem nesouhlasí ODS, která považuje zápisné za tzv. „plíživé školné“. Podle koaliční smlouvy by mělo být zavedeno školné až od roku 2013 a současně by začal platit i zákon o finanční pomoci studentům, který by upravoval systém sociálních půjček a stipendií.

Ve dnech 13. – 15. prosince 2010 byl proveden internetový průzkum společnosti SANEP, který se týkal záměru Věcí veřejných odložit školné až na roky 2014 – 2018. „Okamžité zavedení školného nemůže podle názoru 65,5% dotázaných, kteří představují reprezentativní vzorek domácí populace, zvýšit úroveň vysokého školství. V případě voličů Věcí veřejných je stejného názoru 55,8% dotázaných a v případě voličů ČSSD dokonce 80,3% respondentů. Názor, že by okamžité zavedení školného nemělo vliv na kvalitu

⁸⁹ *Zavedení školného na VŠ.* [online].xbender.wordpress.com, 6. října 2008 [cit. 6. 12. 2010]. Dostupné na <<http://xbender.wordpress.com/2008/10/06/zavst-koln-na-v/>>.

⁹⁰ PŘIBIL, Marek. *Zápisné je plíživé školné, obul se do Dobeše Nečas* [online]. novinky.cz, 31. 10. 2010 [cit. 31. 10. 2010]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/domaci/215465-zapisne-je-plizive-skolne-obul-se-do-dobese-necas.html>>.

vysokého školství, pak má i 85,5% voličů KSČM. Naopak 50% voličů ODS je přesvědčeno, že okamžité zavedení školného může zvýšit úroveň vysokého školství, což si myslí i 60% dotázaných voličů TOP 09.⁹¹

Je zřejmé, že reforma vysokého vzdělávání je nezbytná. Proto Vláda ČR v roce 2007 pověřila Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, aby vypracovalo tzv. Bílou knihu terciárního vzdělávání⁹². V roce 2008 byla zveřejněna první verze, do které byly zapracovány různé připomínky a podněty, a tím vznikla verze druhá. V lednu 2009 byla Bílá kniha projednána vládou.

Jak vyplývá z předkládací zprávy, jedná se o komplexní návrh reformy terciárního vzdělávání v České republice. Předpokládá se, že bude vypracován zákon o terciárním vzdělávání, který nahradí současný zákon o vysokých školách, a zákon o finanční pomoci studentům, který bude řešit problematiku financování a finančních nástrojů.

Bílá kniha má být především koncepčním a strategickým dokumentem, který má ukázat, jakým směrem se bude vysoké školství vyvíjet v následujících letech. A měla by připravit všechny reformy tak, aby byly v praxi co nejefektivnější a aby celý systém vysokého školství řádně fungoval.

Bílá kniha je dokument vypracovaný experty, kteří se snaží zohlednit mezinárodní a evropský kontext vzdělávání tak, aby české vysoké školství mohlo být s nimi srovnáváno a aby se dostalo na stejně vysokou úroveň. Jedná se o koncepční a strategický dokument, který určí, jakým směrem se bude terciární vzdělávání vyvíjet v následujících deseti až dvaceti letech. Jeho součástí je koncepce pro změnu legislativy, ale nejedná se o podrobný analytický dokument.

Hlavním cílem je, aby vysoké školy poskytovaly vzdělání na špičkové úrovni, aby se posílila jejich autonomie a odpovědnost, umožnil se další rozvoj, odstranily se všechny sociální bariéry a aby bylo studium umožněno co nejvíce lidem. Záměrem je také využít projekty financované ze strukturálních fondů Evropské unie.

Pro fungování celého systému je nesmírně důležité financování a vhodný systém řízení. K úspěšnému dosažení cíle je zapotřebí reformovat všechny stupně vzdělávání tak, aby

⁹¹ Zavedení školného [online]. Sanep.cz, [cit. 9. 1. 2011]. Dostupné na <<http://www.sanep.cz/pruzkumy/zavedeni-skolneho/>>.

⁹² Bílá kniha terciárního vzdělávání je dostupná na <<http://www.msmt.cz/reforma-terciarniho-vzdelavani/bila-kniha?highlightWords=b%C3%ADl%C3%A1+knih+pro+terci%C3%A1ln%C3%AD+vzd%C4%9B1%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD>>, citováno 13. 12. 2010.

na sebe úzce navazovaly a aby se vzájemně doplňovaly, proto se připravuje i Bílá kniha regionálního školství.

Osobně nepatřím mezi zastánce zavedení školného, ale pokud bude jednou školné skutečně zavedené, myslím si, že nejlepší variantou bude zavedení odloženého školného. Tento systém bude třeba doplnit o sociální a studijní stipendia tak, aby nedocházelo k diskriminaci chudších studentů.

Závěr

Oblast týkající se vzdělávání a vysokého školství je značně rozsáhlá a problematická. A je proto zřejmé, že kvůli omezenému rozsahu diplomové práce, jsem se nemohla dopodrobna věnovat všem institutům. Jedním z cílů mé diplomové práce bylo vymezit vzdělávací soustavu České republiky tak, abych mohla zařadit vysoké školy jako její nejvyšší článek. Největší pozornost jsem věnovala veřejným vysokým školám a v souvislosti s nimi jsem se okrajově zabývala i ostatními typy vysokých škol, aby byly zřejmé jejich vzájemné odlišnosti.

Snažila jsem se vymezit nejen českou, ale i evropskou a mezinárodní právní úpravu. V posledních letech totiž nabývá na významu evropské právo, díky kterému se studijní programy sjednotily. V důsledku tohoto kroku se pak otevřely možnosti zahraniční spolupráce mezi univerzitami jednotlivých členských států a díky uznávání odborné kvalifikace a dosaženého vzdělání je umožněno vykonávat určitou profesi na celém území Evropského společenství.

Všechny typy vysokých škol jsou v dnešním světě velice důležitým institutem, který má zásadní vliv na vzdělanost obyvatel. Každý stát usiluje o to, aby byla jeho vzdělanost na co nejvyšší úrovni, neboť vzdělanost je v dnešní době důležitým hodnotícím kritériem a má zásadní vliv na celkové postavení státu ve světovém měřítku.

Hlavním účelem, pro který jsou vysoké školy zřizovány, je poskytovat vzdělávání co nejširší skupině osob a udržet co nejvyšší stupeň kvality. Každým rokem výrazně přibývá zájemců o studium a vysoké školy na to reagují tím, že přijímají co nejvyšší možný počet uchazečů. To vše činí jenom proto, že na každého studenta obdrží příspěvek od státu a zvýší se jim obnos peněz, se kterým mohou hospodařit. Tento postup přesto nevede k získání dostatečného množství financí a je zřejmé, že bez reformy financování se v budoucnu neobejdeme.

Velkým problémem v oblasti vysokoškolského vzdělávání se stává nedostatek akademických pracovníků. Až do dnešní doby bylo možné vykonávat akademické funkce zároveň na několika vysokých školách, ať již veřejných, či soukromých. Tuto stávající praxi výrazně omezí Registr docentů a profesorů, který bude zaznamenávat jednotlivé pracovní právní poměry a bude poskytovat Akreditační komisi informace o tom, zda budou jednotlivé studijní programy dostatečně zabezpečeny po personální stránce.

Prioritou téměř každého jedince je dosáhnout co nejvyššího stupně vzdělání podle svých schopností a možností. Proto si myslím, že vzdělání by mělo být přístupné co nejširší skupině obyvatel bez ohledu na jejich sociální postavení ve společnosti.

Poslední dobou se často diskutuje o nutnosti zavedení školného, které má své zastánce, ale samozřejmě také mnoho odpůrců. O zavedení školného se uvažuje především proto, aby se zlepšilo celkové financování vysokých škol. Problémem je ale určit výši školného a způsob jeho vybírání. Především v těchto otázkách se zásadně odlišují názory zastánců, odpůrců a lídrů jednotlivých politických stran. Jestliže bude školné skutečně zavedeno, je zřejmé, že bude mít zásadní vliv na celé vysokoškolské vzdělávání. Ale nemůžeme dopustit, aby došlo k vyloučení nadaných a talentovaných studentů ze sociálně slabších rodin.

Až budoucí praxe nám odpoví na otázku, zda školné vyřeší problematiku financování, zda bude mít pozitivní nebo negativní dopad a zda se podaří udržet kvalitu vzdělávání na co nejvyšší úrovni.

Seznam použité literatury

Literatura

- PRUDKÝ, Libor, PABIAN, Petr, ŠIMA, Karel. České vysoké školství: na cestě od elitního k univerzálnímu vzdělávání 1989 – 2009. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. 162 s.
- PODHRÁZKÝ, Milan. Přehled judikatury z oblasti školství. Praha: Wolters Kluwer, 2010. 430 s.
- JURNÍKOVÁ, Jana a kol. Správní právo: zvláštní část. 6. doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2009. 399 s.
- SLÁDEČEK, Vladimír. Obecné správní právo. 2. aktualizované a přepracované vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2009. 463 s.
- PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: ASPI Wolters Kluwer, 2008. 712 s.
- SVOBODA, Ivo. Základy správního práva a veřejné správy. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 147 s.
- KADEČKA, Stanislav, ONDRUŠ, Radek, PRŮCHA, Petr. Základy správního práva pro ekonomy. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2003. 220 s.
- NEDOROST, Libor a kol. Právní úprava vysokého školství. 1. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. 189 s.
- POMAHAČ, Richard. Lexikon – správní právo. 1. vydání. Praha: Sagit, 2002. 683 s.
- MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY: Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2001. 98 s.

Články

- KUDROVÁ, Veronika. Soudní přezkum rozhodnutí vysoké školy z pohledu vybrané judikatury. Správní právo, 2009, ročník XIII, č. 4, s. 233 – 242.
- HAVLAN, Petr, NEUMANNOVÁ, Hana. Veřejné vysoké školy jako subjekty vlastnického a jiných majetkových práv. Právní rozhledy, 2006, roč. 14, č. 6, s. 199 - 205.

- DOUBRAVA, Lukáš. Vysokoškolský zákon po pěti letech. Učitelství noviny, 2004, roč. 107, č. 1, s. 12 – 13.
- KOPECKÝ, Martin. Rozhodování o přijetí ke studiu na vysokých školách. Právní rozhledy, 5/2000, s. 205 – 208.
- KADEČKA, S. Veřejná správa vysokého školství v České republice. Právní obzor, 5/2000. s. 420 – 431.

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
- Zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 273/2001, o právech příslušníků národnostních a etnických menšin
- Zákon č. 109/2002, o výkonu ústavní výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních
- Zákon č. 200/1992, o přestupcích
- Vyhláška MŠMT č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu

Judikatura

- Usnesení ÚS ze dne 25. 11. 1993, sp. zn. II. ÚS 75/93
- Nález pléna Ústavního soudu ze dne 13. 6. 1995, sp. zn. Pl. ÚS 25/94
- Nález Ústavního soudu ze dne 3. 4. 1996, sp. zn. Pl. ÚS 32/95
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2002, sp. zn. I. ÚS 282/01

- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 12. 2006, sp. zn. 2 As 37/2006 č. 1112/2007 Sb. NSS
- rozsudek NSS ze dne 30. 3. 2006, sp. zn. 2 As 50/2004 č. 907/2006 Sb. NSS
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 9. 2008, sp. zn. 2 As 73/2007 č. 1755/2009 Sb. NSS

Internetové stránky

- www.reformy-msmt.cz
- www.mfcr.cz
- portal.gov.cz
- www.radavs.cz
- www.uiv.cz
- www.vysokeskoly.com
- www.fakulta.cz
- www.upol.cz
- www.akreditacnikomise.cz
- www.bologna.msmt.cz

Seznam příloh

1. Přehled nejdůležitějších vyhlášek a nařízení upravujících primární a sekundární vzdělávání
2. Jmenný seznam veřejných vysokých škol a státních vysokých škol
3. Jmenný seznam soukromých vysokých škol
4. Seznam členů Akreditační komise
5. Formulář B k akreditaci studijního programu

Příloha č. 1

Přehled nejdůležitějších vyhlášek a nařízení upravujících primární a sekundární vzdělávání

Vyhlášky

- Vyhláška MŠMT č. 442/1991 Sb., o ukončování studia ve středních školách a učilištích, ve znění zákona č. 138/1995 Sb. a vyhlášek č. 235/2003 Sb. a č. 672/2004 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 137/1993 Sb., kterou se stanoví kritéria pro prokazování znalosti českého jazyka žadatelů o udělení státního občanství České republiky
- Vyhláška MZd č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti, ve znění vyhlášky č. 148/2004 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 671/2004 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ke vzdělávání ve středních školách, ve znění vyhlášky č. 422/2006 Sb., č. 46/2008 Sb. a č. 394/2008 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 10/2005 Sb., o vyšším odborném vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 470 /2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 12/2005 Sb., o podmínkách uznání rovnocennosti a nostrifikace vysvědčení vydaných zahraničními školami.
- Vyhláška MŠMT č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění vyhlášky č. 374/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění vyhlášky č. 43/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy.
- Vyhláška MŠMT č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ve znění vyhlášky č. 322/2008 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 17/2005 Sb., o podrobnějších podmínkách organizace České školní inspekce a výkonu inspekční činnosti.
- Vyhláška MŠMT č. 33/2005 Sb., o jazykových školách s právem státní jazykové zkoušky a státních jazykových zkouškách.

- Vyhláška MŠMT č. 47/2005 Sb., o ukončování vzdělávání ve středních školách závěrečnou zkouškou a o ukončování vzdělávání v konzervatoři absolutoriem.
- Vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích.
- Vyhláška MŠMT č. 55/2005 Sb., o podmínkách organizace a financování soutěží a přehlídek v zájmovém vzdělávání.
- Vyhláška MŠMT č. 64/2005 Sb., o evidenci úrazů dětí, žáků a studentů.
- Vyhláška MŠMT č. 71/2005 Sb., o základním uměleckém vzdělávání.
- Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.
- Vyhláška MŠMT č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 62/2007 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání.
- Vyhláška MŠMT č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění vyhlášky č. 107/2008 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 108/2005 Sb., o školských výchovných a ubytovacích zařízeních a školských účelových zařízeních.
- Vyhláška MŠMT č. 223/2005 Sb., o některých dokladech o vzdělání, ve znění vyhlášky č. 489/2006 Sb. a č. 63/2008 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 224/2005 Sb., kterou se zrušují některé vyhlášky v působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.
- Vyhláška MŠMT č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb.
- Vyhláška MŠMT č. 364/2005 Sb., o vedení dokumentace škol a školských zařízení a školní matriky a o předávání údajů z dokumentace škol a školských zařízení a ze školní matriky, ve znění vyhlášek č. 389/2006 Sb. a č. 226/2007 Sb.

- Vyhláška MZd č. 410/2005 Sb., o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých
- Vyhláška MŠMT č. 492/2005 Sb., o krajských normativech, ve znění vyhlášky č. 47/2008 Sb., ve znění vyhlášky č. 33/2009 Sb.
- Vyhláška MV č. 2/2006 Sb., kterou se pro školy a školská zařízení zřizované Ministerstvem vnitra provádějí některá ustanovení školského zákona ve znění vyhlášky č. 323/2008.
- Vyhláška MŠMT č. 60/2006 Sb., o postupu při zjišťování psychické způsobilosti pedagogických pracovníků školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a školských zařízení pro preventivně výchovnou péči a o podrobnostech o školení osob žádajících o akreditaci k oprávnění zjišťovat psychickou způsobilost (vyhláška o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků).
- Vyhláška MŠMT č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.
- Vyhláška č. 220/2007, kterou se pro školy a školská zařízení zřizovaná ministerstvem obrany provádějí některá ustanovení školského zákona.
- Vyhláška č. 263/2007, kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených MŠMT, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí.
- Vyhláška č. 348/2008 Sb., o výuce a zkouškách znalosti českého jazyka pro účely získání povolení k trvalému pobytu na území České republiky.

Narřízení vlády

- Nařízení vlády č. 689/2004 Sb., o soustavě oborů vzdělání v základním, středním a vyšším odborném vzdělávání, ve znění nařízení vlády č. 18/2006 Sb., č. 224/2007 Sb. a č. 268/2008 Sb.
- Nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické, přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.
- Nařízení vlády č. 362/2008 Sb., o zrušení některých nařízení vlády v oblasti školství, mládeže a tělovýchovy.

Příloha č. 2

Jmenný seznam veřejných vysokých škol

Veřejné vysoké školy

1. Akademie múzických umění v Praze
2. Akademie výtvarných umění v Praze
3. Česká zemědělská univerzita v Praze
4. České vysoké učení technické v Praze
5. Janáčkova akademie múzických umění v Brně
6. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
7. Masarykova univerzita v Brně
8. Mendelova univerzita v Brně
9. Ostravská univerzita v Ostravě
10. Slezská univerzita v Opavě
11. Technická univerzita v Liberci
12. Univerzita Hradec Králové
13. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem
14. Univerzita Karlova v Praze
15. Univerzita Palackého v Olomouci
16. Univerzita Pardubice
17. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
18. Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
19. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava
20. Vysoká škola ekonomická v Praze
21. Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
22. Vysoká škola polytechnická Jihlava
23. Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích
24. Vysoká škola umělecko-průmyslová v Praze
25. Vysoké učení Technické v Brně
26. Západočeská univerzita v Plzni

Příloha č. 3

Jmenný seznam soukromých vysokých škol

1. Bankovní institut vysoká škola, a.s. – Praha
2. Evropský polytechnický institut, s.r.o. – Kunovice
3. Vysoká škola hotelová v Praze 8, s.r.o.
4. Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. – Praha
5. Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s.
6. Vysoká škola podnikání, a.s. – Ostrava
7. ŠKODA AUTO a.s. Vysoká škola – Mladá Boleslav
8. Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), s.r.o. – Praha
9. Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství, s.r.o. – Praha
10. Soukromá vysoká škola ekonomických studií, s.r.o. – Praha
11. Vysoká škola obchodní v Praze, o.p.s.
12. Akademie STING, o.p.s. – Brno
13. Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
14. Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s.r.o.
15. Vysoká škola Karla Engliše v Brně, a.s.
16. Anglo-americká vysoká škola, o.p.s. – Praha
17. Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o. – Praha
18. Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o. – Praha
19. Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s. – Praha
20. University of New York in Prague, s.r.o.
21. Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky, a.s. – Praha
22. Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s.
23. Středočeský vysokoškolský institut, s.r.o. – Kladno
24. Mezinárodní baptistický teologický seminář Evropské baptistické federace, o.p.s. –
Praha
25. Západomoravská vysoká škola Třebíč, o.p.s.
26. Academia Rerum Civilium – Vysoká škola politických a společenských věd, s.r.o. –
Kolín

27. Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. – České Budějovice
28. Rašínova vysoká škola, s.r.o. – Brno
29. Vysoká škola regionálního rozvoje, s.r.o. – Praha
30. Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku, o.p.s.
31. Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, s.r.o. – Praha
32. NEWTON Coleege, a.s. – Brno
33. Vysoká škola logistiky, o.p.s. – Přerov
34. Vysoká škola zdravotnická, o.p.s. – Praha
35. B.I.B.S., a.s. – Brno International Business School
36. Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s.r.o.
37. Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.
38. Vysoká škola obchodní a hotelová, s.r.o. – Brno
39. CEVRO Institut, o.p.s. – Praha
40. Unicorn College s.r.o. – Praha
41. Vysoká škola aplikovaných ekonomických studií v Českých Budějovicích, s.r.o.
42. Vysoká škola realitní – Institut Franka Dysona s.r.o.
43. Vysoká škola sociálně správní, Institut celoživotního vzdělávání Havířov, o.p.s.
44. AKCENT College, s.r.o. – Praha
45. Archip, s.r.o.

Příloha č. 4

Seznam členů Akreditační komise⁹³

Předsedkyně:

- prof. PHDr. Vladimíra Dvořáková, CSc.; Fakulta mezinárodních vztahů VŠE v Praze
první funkční období od 2004

Místopředseda:

- prof. Ing. Jan Roda, CSc.; Fakulta chemické technologie VŠCHT v Praze
 - o první funkční období od 2006

Členové:

- prof. JUDr. Milan Bakeš, DrSc.; Právnická fakulta UK v Praze
 - o první funkční období od 2006
- prof. PhDr. Jana Geršlová, CSc.; Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava
 - o první funkční období od 2006
- prof. RNDr. Pavel Höschl, DrSc.; Matematicko-fyzikální fakulta UK v Praze
 - o druhé funkční období od 2010
- doc. Mgr. Ing. Karel Chadt, CSc.; ŠKODA AUTO, a.s., Ml. Boleslav
 - o druhé funkční období od 2010
- prof. PhDr. Petr Kyloušek, CSc.; Filozofická fakulta MU
 - o první funkční období od 2006
- prof. Ing. Evžen Kočenda, Ph.D.; Národohospodářský ústav AV ČR, v.v.i. Praha
 - o první funkční období od 2010
- prof. Ing. Jaromír Příhoda, CSc.; Ústav termomechaniky AV ČR, v.v.i. Praha
 - o první funkční období od 2006
- prof. PhDr. Svatava Raková, CSc.; Historický ústav AV ČR, v.v.i. Praha
 - o první funkční období od 2006
- prof. RNDr. František Sehnal, CSc.; Biologické centrum AV ČR, v.v.i.

⁹³ Pozn. s účinností od 1. 9. 2010

- druhé funkční období od 2010
- prof. Dr.phil. Peter Schmidt; Vysoká škola Žitava/Zhořelec (SRN)
 - první funkční období od 2006
- prof. PhDr. Lubomír Slavíček, CSc.; Filozofická fakulta MU
 - první funkční období od 2010
- prof. Dr.-Ing. Jiří Sobota; Hochschule RheinMain Wiesbaden (SRN)
 - druhé funkční období od 2006
- prof. Ing. Zdeněk Strakoš, DrSc.; Matematicko-fyzikální fakulta UK v Praze
 - první funkční období od 2008
- prof. Ing. Antonín Stratil, DrSc.; Ústav živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v.v.i.
 - druhé funkční období od 2006
- prof. PaedDr. Iva Stuchlíková, CSc.; Pedagogická fakulta JU v Č. Budějovicích
 - první funkční období od 2008
- doc. MUDr. Bohuslav Svoboda, CSc.; 3. lékařská fakulta UK v Praze
 - první funkční období od 2010
- prof. RNDr. PhDr. Jan Štěpán, CSc.; Filozofická fakulta UP v Olomouci
 - druhé funkční období od 2006
- prof. Ing. Jan Uhlíř, CSc.; Fakulta elektrotechnická ČVUT v Praze
 - druhé funkční období od 2006
- prof. Ing. Pavol Vincúr, PhD.; Národohospodářská fakulta EU v Bratislavě
 - první funkční období od 2008

Příloha č. 5

Formulář B k akreditaci studijního programu

B – Charakteristika studijního programu a jeho oborů, pokud se na obory člení	
Vysoká škola	
Součást vysoké školy	
Název studijního programu	
Název studijního oboru	
Údaje o garantovi studijního oboru	
Zaměření na přípravu k výkonu regulovaného povolání	
Charakteristika studijního oboru (studijního programu)	
Profil absolventa studijního oboru (studijního programu) & cíle studia	
Charakteristika změn od předchozí akreditace (v případě prodloužení platnosti akreditace)	
Prostorové zabezpečení studijního programu	
Budova ve vlastnictví VŠ	
Budova v nájmu – doba platnosti nájmu	
Informační zabezpečení studijního programu	

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá vybranými otázkami souvisejícími s veřejnými vysokými školami v České republice. Práce se člení na čtyři kapitoly, které na sebe souvisle navazují.

První kapitola je věnována vzdělávací soustavě v České republice, jež se člení na primární, sekundární a terciární vzdělávání. Jednotlivé stupně na sebe navazují, přičemž dokončení jednoho stupně je nezbytnou podmínkou pro přijetí do navazujícího stupně vzdělávání. Vysoké školy pak tvoří nejvyšší článek vzdělávací soustavy.

Další kapitola obecně charakterizuje vysoké školy, které vykonávají vědeckou, výzkumnou, vývojovou, inovační a uměleckou činnost a uskutečňují akreditované studijní programy. Vysoké školy se dělí na univerzitní a neuniverzitní. Právní úprava vysokého školství je velice bohatá; tvoří ji jednotlivé zákony, vyhlášky a nařízení. Se vstupem České republiky do Evropské unie vyvstala potřeba harmonizace právní úpravy tak, aby legislativa nebyla v rozporu s evropským právem. Evropská unie podporuje spolupráci mezi členskými státy a k tomu vydává svá doporučení a stanoviska.

Zvláštní část práce je věnována jednotlivým typům vysokých škol. Rozeznáváme vysoké školy veřejné, soukromé a státní. Podkapitola s názvem Studium na vysoké škole se soustředí na jednotlivé studijní programy, které se na základě Boloňského procesu člení na bakalářské, magisterské a doktorské. Dále je zmíněna i problematika přijímání ke studiu, přerušování a ukončení studia a práva a povinnosti studentů.

Významná část diplomové práce je zaměřena na veřejnou správu a její organizaci na úseku vysokých škol. Státní správu vykonává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, jemuž je svěřen široký okruh pravomocí. Ministerstvo uděluje akreditaci, která vyjadřuje oprávnění přijímat studenty, konat výuku, zkoušky a udělovat akademické tituly. Samospráva je svěřena samosprávným akademickým orgánům, kterými jsou akademický senát, rektor, vědecká nebo umělecká rada, případně akademická rada, pokud se jedná o neuniverzitní vysokou školu, a disciplinární komise.

V neposlední řadě se úvahy de lege ferenda věnují aktuálním otázkám souvisejícím se zavedením školného v České republice, se stanovením jeho výše a se způsobem jeho výběru.

Abstract

The master's thesis deals with selected issues regarding public universities in the Czech Republic. It is divided into four chapters that coherently follow each other.

The first chapter addresses the educational system of the Czech Republic which is divided into primary, secondary and higher education. Individual educational levels follow each other, with the accession into one level being a necessary precondition for the entrance to the next one. Universities are the highest level of the educational system.

The next chapter provides general characteristics of universities which carry out scientific, research, developmental, innovative and artistic activities and implement accredited study programmes. Universities can be divided into two basic categories depending on whether or not they are organized into faculties. Legal form of universities is of a varied nature, being formed by laws, ministerial regulations and instructions. As the Czech Republic joined the European Union, it became necessary to harmonize the Czech legislation with the legislation of the European Union. The European Union supports cooperation between member states and to that end publishes its own recommendations and viewpoints.

Moreover, the master's thesis analyses individual types of universities. Generally, public, private and state universities can be distinguished. The chapter entitled Studying at a University focuses on particular study programmes that can be – due to the Bologna Process - divided into bachelor's, master's and doctoral degrees. The chapter further covers topics such as university admission procedure, suspension of study, graduation as well as students' discretions and duties.

A significant part of the thesis concentrates on public service and its organization in the higher education area. The state administration is executed by the Ministry of Education which has been entrusted with a wide range of competences. The Ministry of Education has a right to grant accreditation which entitles the particular university to accept students, educate them, organize exams and confer university degrees. Self-government has been vested in self-governing academic authorities, including Academic Senate, Chancellor, Scientific or Arts Council (or eventually Academic Council in case of a university which is not organized into faculties) and Disciplinary Commission.

Last but not least, *de lege ferenda* considerations deal with currently discussed topics related to the introduction of university tuition fees in the Czech Republic, their amount and form of charging.

Klíčová slova

- Akademický senát
- Akreditace
- Akreditační komise
- Bakalářský studijní program
- Disciplinární komise
- Doktorský studijní program
- Fakulta
- Magisterský studijní program
- Rektor
- Soukromá vysoká škola
- Státní vysoká škola
- Školné
- Veřejná vysoká škola
- Vědecká rada
- Vysoká škola
- Vzdělávací soustava

Key words

- Accreditation
- Accreditation Commission
- Bachelor's study programme
- Scientific Council
- Disciplinary Commission
- Doctoral study programme
- Educational system
- Faculty
- Master's study programme
- Public university
- Private university
- Chancellor
- Academic Senate
- State university
- Tuition fees
- University